

BIBLIOTEKA

8541
A37

DRITËRO

fabula
epigrame

AGOLLI

**ÇUDIRA DHE
MARREZI**

TRIBOTIMET
TOENA
TIRANE

891.993-1

854-1
1737

Dritëro Agolli

ÇUDIRA DHE MARRËZI

Fabula - Epigrame

REPUBLIKË E
SHPËRITËRISË
NB. LAV

54039

TOENA, 1995

Redaktor: Ferit Lamaj

Piktor: Jusuf Shahini

Në kompjuter: Artan Selenica, Blerina Bala

Drejtor botues: Fatmir Toçi

Në vend të parathënies

Fabulat, tok me përrallëzat e lejiendat, por dhe veçmas janë manifestet e para të shpirtit poetik të njeriut të tejhershëm. Të përciella ndër breza e shekuj, përmes mesazheve filozofike, moralit e humanizmit specifik, ato kanë qenë bashkudhëtarët më të urta, të mençura e të sinqerta të njerëzimit.

Është meritë e padiskutueshme e fabulistëve, qysh nga Ezopi e përkëtej, që fabula të rinjohë e të ngjisë shkallë të reja në fushë të vlerave të vërteta artistike. Por këtë zhanër kaq të këndshëm e interesant e kanë ngarë suksesshëm, thuaj, të gjithë humoristët dhe penat e shquara të rruzullit.

Fabula ka një traditë të çuditshme e të kahershme lëvrimi edhe në folklorin e në letërsinë tonë të kultivuar. Naimi, Santori, Xanoni, Çajupi, Mjeda, Negovani, Floqi, Çami, e më tutje Bulka, Çomora, Miloti e Agolli krahas gjinive të tjera letrare njomën buzën e pinë edhe nga mushti i begatë i fabulës. Pinë dhe uruan: "Të na rrojë fabula, u bëftë me nipër e mbesa!". Dhe vërtet sot fabula shqipe përvijon udhëmbarësi. Mjaft fabulistë, si Kurtiqi, Duri e të tjerë iu qepën pas dhelprës e uikut, gomarit e maçokut, njeriut e majmunit...

Dritëro Agolli, poeti ynë i shquar lirik, padyshim zë një vend nderi edhe në fushë të humorit e të satirës shqiptare. Jo vetëm proza, ku spikat dukshëm "Shkëlqimi dhe rënia e shokut Zylo", por edhe poezia e poema, fabula dhe epigrami dallojnë për vlera cilësore

të mirëfillta.

Karriera poetike e Dritëroit përfshin mëse 4 dekada. Në secilin vëllim të tij do të hasësh doemos edhe vargje fabuleskë. Me sa duket, autori lyp f'i lezetojë librat, duke ndërthurur natyrshëm lirizmin me humorin. Madje, në librin që lexuesi po merr në duar poeti ngre fort bukur "paradoksin" tjetër: humor i këndshëm fabulesk plekset herë-herë me lirizmin e thellë shpirtëror ("Rosaf e buta", "Cjapi", "Macia pret maçokët", etj.).

Fabulat dhe vargjet e tjerë humoristikë shquhen për thjeshtësi, transparencë dhe origjinalitet. Agolli është një fabulist me formim të fuqishëm. Që në titull të vëllimit autori paralajmëron lexuesin se... jetojmë në kohë të "çudirave dhe të marrëzive". Ndaj, si protagonistë të krijimeve zotërojnë personazhet-gomerë, dhelpra, ujqër e të tjerë.

Me humorin befasues e të papriturat origjinale, me batutat elegante e përvëluese ("Kau i Aliut", "Dy vëllezër dhe ujqërit", "Kallëza e misrit dhe gjembi", "Derrkuci", etj.) poeti më bën të risiell ndërmend O'Henrin e famshëm apo turkun Azis Nesin, të cilin Dritëroi e ka dhe mik.

Edhe kur konvencionet e personazhet merren nga tradita klasike, kemi shpalosje të situatave të reja, mjedise aktuale, dialogje të moderuar, çka bëjnë që krijimi të tingëllojë i freskët e i shëndetshëm ("Korbi dhe dhelpra", "Monologu i gjinkallës", etj.). Përmes çiftësimeve tradicionale autori është i zoti të zbulojë veçori të realitetit të sotëm, si dhe marrëdhënie të rëndësishme të individit me shoqërinë. Paraqitet kështu një vizion i qartë, na-

tyrisht i mbështjellë prej një velloje trillimi dhe alegorie.

Figuracioni në vëllim paraqitet i bollshëm e i larmishëm. Do të veçoja metaforat e shumta, si dhe përsëritjen në rolin e figurës letrare, e cila i jep aq bukuri strofës e krejt krijimit. Gjithashtu, morali i përforcuar përmes distikëve përmyllës ("Luani dhe miu", "Ujku", "Mullixhiu dhe pula", "Dy pishat", etj.) i bën fabulat më të ndjeshme, më të prekshme, më jetësore.

Dritëro Agulli është mjeshtër i qëndisjes së strofës e të vargut. Do të ndeshësh nëpër fletë, që nga njërrrokëshi e gjer te njëzetrrrokëshi, vargun e rregullt e të shkallëzuar, larminë e rimave dhe të asonancave.

Fabulat brenda vëllimit janë alternuar e sinkronizuar edhe me epigramet e mikrofabulat, ku me pak vargje, me pak radhë thuhet mençurira të rralla. Le të citojmë vetëm njërin prej tyre: "Tërë natën bënte shkopinj Aliu/ Dhe betohej ta rrihte Masarin;/ Në mëngjes i thyente shkopinitë i ziu/ Dhe ndizte menduar ziarrin...".

Të shumtë janë krijuesit, që kanë gjetur frymëzim dhe kanë vjelë në vreshtin e poezisë e të prozës agolliane, përfshirë edhe autori i kësaj parathënieje. Ndonëse, syresh mosmirënjohës bastardë, pasi kanë vjelë, kanë... vjellë. Le t'i përmyll këto radhë përmes gjuhës së fabulës, me një varg aforistik: "S'pyet mali për guriçka". Dritëroi është mal.

Ferit Lamaj

2 maj 1995

KAFSHËT PËR VETE DHE PËR NJERËZIT

Krejtësisht fabula

MAÇOKU DËGJON BILBILIN

• √ty nga mbarimi i marsit a prillit
Maçoku i thoshte menduar Bilbilit:

“Këndo, or vëllaço, sa kënga këndohet,
Po mishi nga kënga aspak nuk të shtohet!

E di se në këngët je mbret fis pas fisi,
Por mua nga ti më duhet veç mishi!”

1991

KORBI DHE DHELPRA

*K*ish marrë zoti Korb pak djathë
Dhe po e hante në një degë peme.
Andej kaloi një dhelpër fustangjatë
shpejt qëndroi të bënte thashetheme.

Filloi t'i thurë lajka dhe ta prekë,
T'i flasë si dikur për bukurinë,
Po Korbi djathin vuri në një degë
Dhe heshti si strateg me pelerinë.

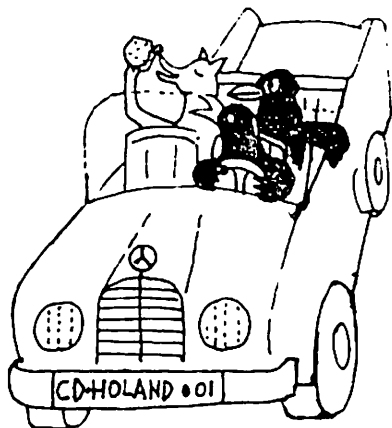
Pastaj i tha: - Ti kot i bie legenit,
Kërkon të marrësh djathin tim të bardhë,
Por gjuha jote është e La Fontenit;
E përsëritur dhjetra vjet me radhë.

Jetojmë shekullin e mendjes dhe progresit,
Demokracinë e tregut botëror
Dhe zemër na jep frymë e parlamentit
Për pasuri e kapital madhor...

Më bëj një nder se ta jap vetë djathin,
Ia fut në vesh Kuvendit Popullor
Posaçërisht të ma përkrahë djalin,
Të bëhet në Holandë ambasador.

Dhe mos u merr me plakun La Fonten,
Me La Fontenin djathin nuk e gjen...

1993

GOMARI DHE FSHATARI

*Fshatarit Dhelpra zonyë i tha njëherë:
“Çuditom pse je lidhur kaq me kalin,
Ate një nga budallenjtë e mjerë,
Që s’meriton as kapištallin”*

Kritlev

• *I*jë ditë Dhelpra fliste me fshatarin:
“Çudi, pse miqësohesh me gomarin!

Më budalla se ky nuk njohin kafshët
As në bajram të madh dhe as në pashkët”.

Fshatari Dhelprës iu përgjigj pak rëndë:
“S’më duhen fare nga gomari mendtë,

Më duhet ta ngarkoj e drejt të niset
Dhe ta durojë shkopin tim në vithet”.

1995

GOMARI DHE POETI

Atje ku era tund me frymë plepin,
Pëlliti një gomar sa pa poetin.

Poeti tha: "Ta njoh gëzimin unë,
Ndaj hingëllin për mua, mik, aq shumë.

Unë jam poet, e dua krenarinë,
Nga goja jote çmoj çdo hingëllimë"!

Gomari tha: "Ma bëre zemrën gaz,
Unë s'hingëllij si kali, por pëllas.

Ndryshimin në pëllitje e hingëllimë
Poetët tanë e njohin dhe e dinë,

Por metaforë e tyre vjen në rritje:
Përzihet hingëllima me pëllitje.

Për ne gomerët dergjur në livadhe
Ky konceptim përmban një gjë të madhe".

Në përrallëz thuhet: s'ka ndonjë çudi,
Kur injoranca bëhet mençuri.

GOMARI DHE BILBILI

Sipas Krillovit

Gomari dhe Bilbili u takuan
Dhe gjerë e gjatë bashkë kuvenduan.

- Njerëzia - tha Gomari - flasin shumë,
Që je një këngëtar i madh, potent;
Do desha të gjykoja edhe unë,
Se ku qëndron kjo forcë e ky talent!-

Ndërkohë u ngrit Bilbili mbi lëndinë
Për t'i treguar mikut mjeshtërinë.

Dhe fluturoi një këngë e madhërishme,
Sa pylli i madh me zogjtë e tij u ngjeth...
E ndalën zhurmën fletët në lajthishte
Dhe s'pipëtiu as gur, as drizë, as gjeth.

Gomari i menduar tundi veshin:
- Ke prirje dhe talenti s'të mungon,
Por më vjen keq që s'njihesh me këndesin,
Ah, qerratai këndes! Ai këndon!..

Bilbili e vështroi Gomarin qetë,
Tek kruante kokën heshtur në një fik,
Dhe i menduar tha atje nën fletë:
- Na ruaj, zot, nga ky kritik!..-

EDUKATA

Dy macka qimebardha porsi shkumës
Në pjatë hanin tok përshesh me qumësht.

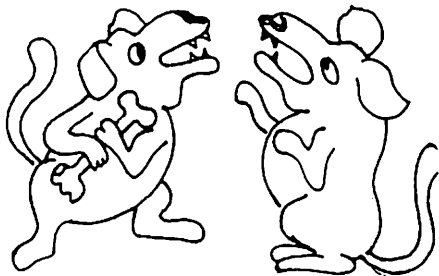
Dy qen shikonin vëngër të mërzitur
Dhe kuvendonin, veshët duke gëritur:

- Këto nuk paskan fare edukatë,
E sheh si futin hundët tok në pjatë?-

Ndërkohë u ra një kockë mu në këmbë,
Për kockën qentë u shqyen keq me dhëmbë.

U ngrit një zhurmë e madhe dhe shamatë
Dhe macet thanë: - "Kjo është edukatë"!

1976

MËSIMET E UJKUT

*N*jë ujk u ndal i ngrysur tek berberët,
U ul të qethej si të tjerët

Dhe tha: "Kam marrë vesh një llaf për fisin tonë,
Se fisi ynë qimen ndërron dhe s'ndërron zakonë.

Ky konceptim të fut në zemër frikën,
Çudi si njerëzit s'e njohin dialektikën!

Dhe dialektika nuk pranon ngurrime,
Çdo qënie, sipas saj, pëson ndryshime.

Kur qimja transformohet e s'qëndron statike,
Edhe zakoni bën ndryshime dialektike.

Por njerëzit në vend që ligjet t'i mësojnë,
Na flasin kot, me baba Qemon shkojnë...

Ndaj erdha të më qethësh, mjeshtër,
Se mbase del një qime tjetër.

Dhe qimja do ndikojë mbi zakonë
Nëse besohet dialektika jonë"-

Berberi tha: “Që njerëzit grijnë, është e vërtetë,
Por s’ke ç’t’i bësh njeriut të shkretë!

Njeriu e ka zakon të flasë,
Madje dhe grushtin të përplasë,

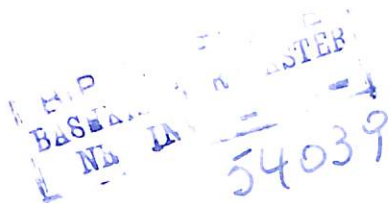
Të mburret dhe nga froni të mos tundet,
Në punët e të tjerëve të futë hundët.

Prandaj ta marr me mend dhe shqetësimin,
Veç kemi ngushëllim durimin...”.

Por ujku vëngër e vështroi ustanë
Dhe tha: “Vërtet ju njerëzit jeni llafazanë,

Dhe s’di se kur ju vijnë mendtë,
Por qethmë shpejt, se më ikin dhentë!”...

1984

MAÇOKU DHE MINJTË E VEGJËL

*Minjtë e vegjël të mahnitur mbetën,
Kur e panë Maçin laraman.
Plot fisnikëri qëndronte vetëm,
Zemërbardhë, i dashur, babaxhan.*

- Ah, ta dish, moj mami, ç'kemi parë!
Gjetëm më në fund një gjysh e mik!
Ishte me gëzof të madh të larë,
Qeshte nën mustaqe si fisnik!-

Mami zgjati kokën pak në vrimë
Dhe e pa Maçokun thonjmëdhenj:
- Ah, këta naivë gjë nuk dinë,
Budallenjtë e nënës, budallenj!

Ky bandill i qeshur me mustaqe,
Ky shpirtbardhë i heshtur e fisnik
S'bën me sojin tonë kurrë paqe,
S'bëhet kurrë gjysh, vëlla e mik.

BRESHKA DHE NALLBANI

Ë dini se meraku Breshkën
E digjte si shkëndija eshkën,

Se desh të bëhej sa një kalë
Me fre, me yzengji, me shalë!

Kish qejf të mbathej me patkonj,
Megjithëse mbante shumë thonj.

Ndaj, sapo doli nga kallami,
Shkoi shtruar-shtruar tek nallbani

Dhe ngriti këmbën e i tha:
- Më fut një gozhdë, or usta!-

Kur hyri gozhda, doli gjaku,
S'lëvizi Breshka dot nga pragu.

Dhe që atëhere doli fjala
Me bukuritë e saj të rralla,

Që ju në mend të gjithë e mbani:
"Mos shko si breshka tek nallbani"!

MONOLOGU I GJINKALLËS

I ndjeri La Fonten ka shkruar rëndë
Për gjyshet dhe stërgjyshet tona,
Se gjoja verës kur këndonin këngë
Për punë e halle nuk u shkonin mendtë
Dhe dimrit rronin me kredi nga milingona;
I ndjeri La Fonten ka shkruar rëndë.

I madhi La Fonten nuk kish të drejtë,
Që këngët tona nuk i quante punë,
Dhe sipas tij, artistëve të shkretë
T'u themi parazitë e mendjelehtë,
Se gjoja veç këndojnë e bëjnë gjumë;
I madhi La Fonten nuk kish të drejtë.

Këtë mendim e hodhi koha poshtë,
I mjeri La Fonten e kish me tallje!
Sikur artistët të ishin punëkotë,
Si mund të shkonin nëpër botë,
Të merrnin tituj dhe medalje?
I mjeri La Fonten e kish me tallje!...

DY VËLLEZËR DHE UJQËRIT

*K*a ishte seç na ishte, more njerëz,
Kullotnin shtatë dele dy vëllezër.

Një natë ranë ujqit në të shtata,
Rrëmbyen dy dhe ikën me të katra.

Vëllezërit, kur pikasën, thirrën qentë,
I ndoqën ujqit dhe shpëtuan dhentë.

Nga qejfi që shpëtuan bagëtitë,
I ftuan në gosti të gjithë miqtë

Dhe pinë shtruar gjersa iku nata,
Dhe hëngrën jo dy dele, por të shtata!

1976

UJKU

. Iga lukunia ujku iku natën
Dhe shkoi diku t'u gjente dhenve vathën.

E ndien dhentë tmerrin, ankthin, frikën,
Por ujku tha: "Kam kthyer politikën;

Tani po ndjek një politikë humane
Dhe s'jam i keq, s'i bie asaj kambane,

Të njëjtën gjë do bëj në vathën tuaj,
Që shpirtërisht mos prishem e mos vuaj.

Kam sjellë mjaft të liga sa jam lodhur,
Pasi në kushte ujqish pata ndodhur"...

Dhe thanë dhentë: "Iku, motra, frika,
Ndryshoi tek ujku gjithë politika!"

Dhe rrodhi koha brigjeve të saja,
Me dhentë lozte ujku ndër ograja,

Madje shakara bënte dhe ahengje
Me urtësi, me peqe dhe me lepe.

Por erdhi dita dhe kërciti dhëmbët
Dhe vuri dhentë me tërbim nën këmbët.

Përtokë gjysmën e kopesë e shtriu,
Si ujqit e llahtarshëm ulëriu.

Nga kjo të mençmit fjalë të urta thonë:
Nuk e harron i madhi ujë zakonë...

1976

LUANI DHE MIU

Dhe kafshët, sa e panë Luanin, ikën,
Se gjer në palcë u futi datën, frikën.

Veç miu i vogël fare nuk tronditej,
Me sy i ndiqte kafshët dhe çuditej:

- Habitem si po ndodh, or miq, kjo punë,
Të trembesh nga një zdap i madh kaq shumë!

Të kishte qenë mace, epo mirë,
Por nga një buf si ky të rrish gjakngrirë?-

Nga kjo ka mbetur fjala mjaft e hershme:
Për miun vetëm macja është e tmerrshme!

1977

BUSHTRA DHE KUNADHJA

Tha bushtra krenare:

- Kam bishtin përpjetë!

Ia ktheu një kunadhe:

- Por trupin lakon si lëpjetë!

1990

DHIA DHE MAÇOKU

Maçoku në gosti e thirri Dhinë,
I vuri mish e peshk e zogj në sofër,
Ia hapi zemrën, derdhi dashurinë,
E priti me nderim të madh si motër.

Por Dhia s'hëngri, s'vuri gjë në gojë,
Asaj kjo darkë i dukej mjaft e varfër;
Dhe duke ikur tha: "Maçoku të na rrojë.
Por ky kurrnac kurseu të nxirrte lakër!"

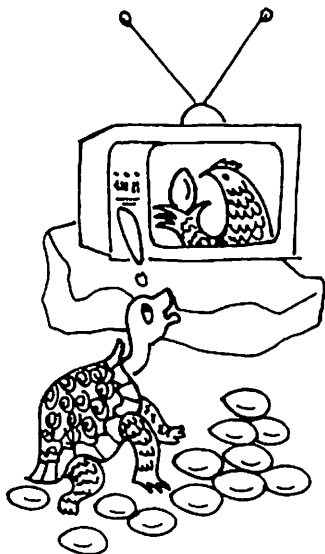
Poeti nga kjo përrallëz do rrëfejë
Me mençurinë e fjalës fluturake:
Të gjitha gjërat rreth e rrotull teje
Nuk maten dot me shijen vetiake...

1977

BRESHKA DHE PULA

*N*jë ditë Breshka pulës larë i thotë:
“Çudi, sikur të pjell një mijë vezë,
Askush s’merr vesh nga populli në botë,
Kurse një vezë bën ti, moj e zezë,
Dhe hapet fjala fshatit anembanë,
Vërtet të vjen habi me njerëzit tanë!”

1980

PEMA DHE DRUVARI

Një pemë druvarit

me lot iu ankua:

- Ç'më bie më qafë

mua të ngratës?

Druvari ia preu:

- S'ke lidhje me mua,

Ka faj sëpata,

ankoju

sëpatës!...

1986

MULLIXHIU DHE PULA

*A*ë jaz një mullixhiu të lodhur plak
I vinte asaj dite ujë pak.

Nga dera doli me inat e bujë
Dhe pa një pulë tek po pinte ujë.

Për gryke e përfshiu i nxehur shumë:
- Tani ta ndreq - i tha - samarin unë!

E di pse kam pak ujë në mulli,
Në jazin tim ti, zullumqare, pi!-

Fap, kokën ia këputi
Dhe shpejt në thes e futi...

Ç'të bësh, or mullixhiu i lodhur plak!
Kur punët shkojnë keq, ti gjen një shkak!

1957-1976

KOPRRACI

*T*ek ecte këmbëzbathur një koprrac,
Një gozhdë shkeli, shpejt u bë me gjak.

Dhe duke shkuar thoshte halle-halle:
“Shyqyr që s’kisha mbathur sot sandale,

Se do t’i kisha shpuar
Me gozhdën e mallkuar”!

1955

ROSA DHE XHA ROSAKU

Një mbrëmje Rosa u vonua shumë
Dhe shoqet në qymez i la pa gjumë,

Pa erdhi, kapërceu e lumtur pragun
Dhe shoqeve u tha: - U putha me Rosakun,

Rosaku ishte këto ditë në Spanjë,
Më bleu kostum modern për banjë,

Kostum të shtrenjtë sigurisht,
Këtu përpara kaq të ngushtë, veç një gisht;

E vesha shpejt në sytë e xha Rosakut,
Ai më tha: "O shpirt, o xhan i plakut"!

- S'ke cipë,- i thanë shoqet - shkon me plakun,
Na turpërove fisin dhe oxhakun!

Tha Rosa: - Plak vërtet, por shkon në Spanjë;
Për mua sjell kostum modern për banjë,

Dhe plaku s'bën asgjë të turpshme natyrisht,
Veç pak më gudulis nën bisht!"

DHELPRA DHE DEVEJA

*D*eveja tok me Dhelprën na u nisën
Në një udhëtim të largët shumë,
Por në një grykë mali kur arritën,
Papritur doli para sysh një lumë.

Deveja futi këmbët porsì hunj
Dhe tha, duke provuar thellësinë:
- Ky lumë nuk na shkon as gjer në gjunjë,
Ndaj hajde, motër, ç'pret atje në brinjë?

Por Dhelpra e mërzhitur e vështronte
Devenë brenda lumit shumë ftohtë
Dhe larg në breg me hidhërim mendonte:
"Nuk janë gjunjët tanë të njëllojtë"!

1957-1976

BILBILI

Dikur një bilbil kish dëgjuar mes shpendëve,
Se jepeshin për këngë honorare;
Honoraret mund të ishin në formën e sendeve,
Por mund të ishin dhe pare.

Forma e sendeve iu duk bilbilit më e mirë
Dhe shkoi një mëngjes te fshatari.
- Merrmë, - i tha - se unë këndoju pagdhirë,
Veç dua të jetë i majmë honorari.

Fshatari atëherë kafazin e mbylli,
I dha honorar ca fara nga lulet e diellit;
Kafazin e la në ballkon përballë një pylli,
Ku krahët hapnin lisat nën cipën e qiellit.

Në ditët e para shkëlqente bilbili,
Këndonte dhe hante me shijë honorarin,
Hante lulediellin, melin, tërfilin
Dhe ngrinte lart në këngë fshatarin.

Por kënga plot mburrje u bë e mërzitshme,
Nuk ishte kënga e dikurshme pas zallit,
Kur hëna dilte e përroi shushurinte
Dhe frynte fladi fustanellën e malit.

Bilbili donte të ikte e ta linte kafazin,
Të nisej në pyll e në arat me kallëza,
Por ishte majmur e zogjtë s'e qasnin,
Këtu mbaron edhe përrallëza...

1985

GOMARI

*D*ikur, s'e di sa vjet më parë,
Martohej biri i një mbreti,
Në dasmë thirri dhe gomarë,
Në dasmë zjente zijafeti.

- I gjori unë, i mjeri unë!-

Filloi gomari të pëllasë.

- Ty nder të bëjnë, more lumë!-

Nga gardhi dhia zu t'i flasë.

- S'jam muzikant, s'i bie zurnasë,

Moj zonja dhi!... Medet, o kujë!...

Më ftojnë domosdo në dasmë

Që tërë natën të mbaj ujë!

1956

DY PISHAT

Një pishë e shtrembër në përrua

I tha një pishë sipër shpatit:

- Sa keq, moj motër, më vjen mua,
Je kaq e bukur! Ç't'i bësh fatit!

- Pse të ardhka keq ty, moj e shkretë?

- Po ja, kur shkrep në qiell rrufé,

Kur sipër shpatit fryhen retë,

E para digjesh ti atje.

Se shtati yt del mbi të tjerët,

Do përvëlohesh vonë a herët!

Po pishë e gjatë i foli ftohtë

Nga majë e shpatit nëpër erë:

- E, unë s'rroj si ti në botë

Pas një përroi me ndonjë ferrë.

Kjo përrallëz ka një të vërtetë:

Me frikë s'ke ç'të rrosh në jetë.

KAU I ALIUT

1.

Aliut iu sëmur një vit kau i bardhë
Dhe vinin ia shihnin fshatarët me radhë:

- Ali, të shkuara e shërim të shpejtë,
Ka dhe sëmundje kjo jetë për qetë!

Aliu qeraste me kafe dhe pije,
Qëndronin më këmbë me gra, me fëmijë.

2.

Dhe kau i sëmurë u shërua një ditë,
Ahuri dhe grazhdi u mbushën me dritë.

Po miqtë sërishmi filluan të vinin me radhë:

- Gëzuar, Ali, na shpëtoi kau i bardhë!

Ç'të bënte Aliu? E nisi qerasjen me pije:

- Të rrojë bardhoshi dhe dita një mijë!

Qerasja vërtitej me ditë e me natë,
Qëndronin më këmbë fëmijët dhe gratë.

3.

Lajthiti Aliu dhe kaun për briri e mori,
E theri në mes të oborrit i gjori

Dhe tha i mërzhitur nga vreri i pirë:
- Tani t'ju qeras një herë dhe mirë!

Eh, përrallëza, përrallëza, trillime të shkreta,
Disa ju mendojnë vërtet të vërteta!

1986

BRETKOSA DHE RABECKA

*P*o rrinte Rabecka në degën e shelgut,
Dëgjonte Bretkosën tek mburrej mes pellgut:

- Vërtet jam e lumtur, po shkoj në vakansë,
Të flas gjuhën frënge, të prehem në Francë,

Veç ti jashtë shtetit mjerisht nuk ke dalë,
Në shelg s'ke mësuar frëngjisht asnjë fjalë.

Dhe mburrej Bretkosa frëngjisht: "A la Fransë,
Me gjuhën e Francës do flas në vakansë"!

Rabecka e qetë nga dega e shelgut
Ia priste Bretkosës që mburrej mes pellgut:

-"Ti shkon jashtë shtetit dhe vete në Francë,
Francezka në Francë të ha në pjatancë"!

1988

AKREPI DHE BRETKOSA

Akrepi kishte mbetur tek një lumë
Dhe s'hidhej dot matanë bregut tjetër.
Takoi Bretkosën dhe iu lut aq shumë
Që ta ndihmonte batakçinë e vjetër.

- Ti hip në shpinën time, - tha Bretkosa, -
Por veç mos ma picko me thumb kurrizë!
- A, mos më thuaj, se tani vendosa
Ta mbaj përpjetë thumbin si një drizë.

Por kur kaluan lumin e tërbuar,
Akrepi e thumboi Bretkosën tonë.
- Ç'më bëre! - tha Bretkosa e helmuar,
Akrepi u përgjigj: "Nderoj zakonë"!

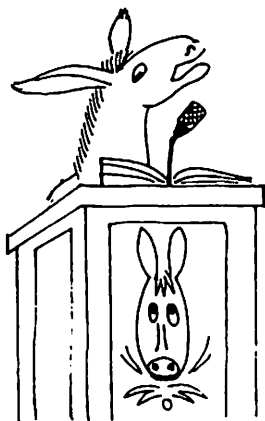
1977

DËSHIRA E NJË GOMARI

*N*jë nga gomarët desh të kthehej në njeri
Për t'i çuditur njerëzit me mençurinë,
Ndërsa një shok i tij i tha me urtësi:

- Mes njerëzve ka shumë dhe si ti,
Që njëri-tjetrit i tregojnë diturinë,
Ndaj rri më mirë në Gomarëri...

1986

SËPATA

*S*ëpata u çmend dhe në pyjet bëri kërدينë,
Ranë përtokë lisa, bredha, ahe dhe pisha,
U mbush me kufoma drurësh çdo grykë e luginë,
U bënë pyjet e dendura ugare me plisa.

I gjallë kish mbetur për fat mbi humnerë
I lashtë, i trishtuar vetëm një lis.
I tha sëpatës së çmendur: "Ah, moj e mjerë,
Tani nuk ke për të pasur një dru as për bisht"!

KALLËZA E MISRIT DHE GJEMBI

*K*renar ky Gjemb i gjelbër mbushte sheshin
Dhe Kallëzës së Misrit po i thoshte:
- Ti je pa turp, vjen vjeshta dhe të zhveshin
Dhe lakuriq na del mes kësaj bote,

Ndërsa unë jam i veshur si një dhëndër
Dhe rreth e rrotull meje ngrihet bari...-
Por Kallëza e Misrit e pa vëngër:
- Pastaj të vjen të ha gomari!...

DERRKUCI

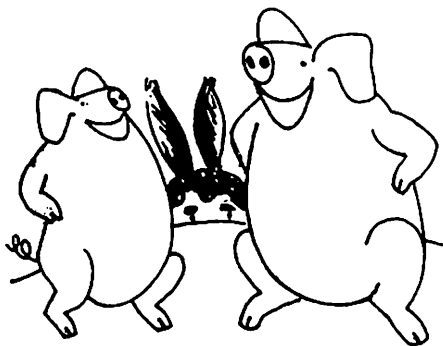
*D*errkuci vështroi një lepur në bar
Dhe nënës i thirri: - Pa shih një gomar,

Pa shih një gomar të vogël sa unë
Me veshë të gjatë, me lara në gjunjë!-

E ëma Derrkucit i tha:
- Ende s'je rritur, o bir budalla!-

Pastaj me të birin mes pëllgjeve qeshi:
- Nuk njihen kafshët vetëm nga veshi!...-

1986

VARKA NË DET

Orientale

*V*jë varkë ishte shpuar dhe po mbytej,
Me njerëzit furtuna po përfytej.

U hodhën me rrëmbim të gjithë ç'qenë
Me kova, me kazanë e me legenë

T'ia hiqnin ujin varkës, të shpëtonin
Dhe përsëri drejt bregut të lundronin.

Veç njëri rrinte heshtur në kuvertë,
Indiferent, skeptik, kurnac i mefshtë.

- Ti ç'bën, - i thanë - pse s'lëviz një thërrime?
- Ç'më duhet, - tha -kjo s'është varka ime!

S'mendonte fare ky qyqar i shkretë,
Se tok me varkën mbytej edhe vetë!...

1983

DËSHIRA E NJË DHELPRE

Një dhelpër desh të kthehej në njeri
Për t'i çuditur njerëzit me dhelpërinë,
Ndaj shkoi t'u merrte dhelprave mendimin.
Më plakën e mërziti lajmi i zi
Dhe shpirti nuk ia mbajti pikëllimin:

- Të hidhet poshtë shpejt mendimi i saj,
Se dhelpira po u kthye në njeri, ne zhdukemi:
Ajo na njeh zakonet skaj më skaj,
Na spiunon ku shkojmë e futemi
Dhe njerëzit na kapin një nga një pastaj...

Por dhelprës që do kthehej në njeri
Iu dukën fjalët e më plakës dokrra
Dhe tha me plot përçmim e qesëndi:

- Ehu, sa dhelpira ka mes njerëzve, moj motra!

SHIU I MARRË

Oriental

Dikur na bridhte qiejve një shi,
Që veç poetët çmendte po t'i lagte.
Dhe ra ky shi papritur mbi njerëzi,
Poetët u lajthitën pas një nate.

Filluan të kopjonin veç një varg,
Të kishin të përbashkët veç një metaforë,
Për shembull: "Jam Homer, jam bust në park,
Jam Sofokli, Eskil e Pitagorë,

Jam rrugë vetëtimash e rrufë,
Jam flakë dhe kostelacion në qiell,
Jam rrap me rrënjët pleksur nëpër dhé,
Jam udhëtar që kam në sup një diell..."

Por nga ky shi s'u lag veç një poet,
Se ishte fshehur në një pyll të dendur;
Poetët e lajthitur në qytet
E qeshnin dhe i thoshin: "Je i çmendur!"

Dhe u mërzit poeti në vetmi,
Se talleshin të çmendurit, poetët,
Dhe luste zotin që të binte prapë ky shi,
Që dhe ai të çmendej si të tjerët.

DIELLI

Legjendë shqiptare

*T*rupat qiellorë në gjunjë i ranë
Të madhit Diell, të ndriturit vetull-ar,
Iu lutën të gjithë e i thanë:
“Martohu, o Diell, mjaft mbete beqar!”

Po s'donte Dielli të merrte nuse,
Se trembej nga nuset shumë,
E dinte se nuset kanë minuse,
Në shtrat të lënë pa gjumë...

Nga lutjet Dielli u thye, siç thyhen të gjithë,
Dhe mendja iu mbush të martohej,
Por Toka e mori vesh këtë punë një ditë
Dhe shkoi të takohej.

E gjeti Toka Diellin mes miqve servilë qiellorë
Dhe i tha e përlotur, e lodhur, e zbehtë:
“O Diell i madh, nga martesë hiq dorë,
Se edhe beqar në verë na çmend me të nxehtë,

Sikur të martohesh, të bësh dhe fëmijë,
Të shtosh farefisnin, të kesh dhe kushërinj,
Nga fara jonë s'mbetet shkëndijë,
Se të bashkuar na digjni si minj”!

Dhe Dielli tha:“Po unë kam të nxehtë,moj Tokë,
Se përvëlohem për nuse,
Se s’kam as fëmijë, as kushërinj dhe as shokë
Dhe nxehem, tërbohem e bëhem me huqe!”

“Mos, - i tha Toka - o Diell!
Çdo nuse minuse ka qindra,
Ajo do përplasë e nxehur këmbët në Qiell
Dhe neve të zinjve na derdhet e liga!”

Dhe Tokën e dëgjoi e s’u martua Dielli,
Dha besën e mbeti beqar,
Të digjej për botën dhe ta hidhte nga Qielli
Kurorën e dasmës të derdhur në ar...

NJË PËRRALLËZ

*N*ga qielli u këput një yll e ra
Në mes të detit, tej në errësirë,
- Vëllezërit e përzunë - gjyshja tha -
Se s'ish për ta vëlla e shok i mirë...

1957

SHKOPINJTË

*T*ërë natën bënte shkopinj Aliu
Dhe betohej ta rrihte Masarin;
Në mëngjes i thyente shkopinjtë i ziu
Dhe ndizte menduar zjarrin...

1986

NJERËZIT PËR VETE DHE PËR KAFSHËT
Përrallëza dhe ofiqrame

KATËR VETË

E ndiqte mamin çuni si oçi,
E ndiqte lopën hap pas hapi viçi.

Të katër ecnin bregut mengadalë
Dhe sipas qejfit thoshin ndonjë fjalë.

- Ky viçi, mami, pse ka katër këmbë
Dhe nuk ka krahë, gishta dhe pëllëmbë?

- Se është viç, - tha mami - ndaj s'ka duar,
Se duart dalin po të kesh punuar.

- Ky çuni, mami, pse dy këmbë paska -
Tha viçi, duke tundur bishtin prapa -

Dhe si qëndron veç me dy këmbë rrugës,
A s'e rrëzon, kur ngrihet, erë e jugës?

Po kokën si e mban çdo çast përpjetë,
A nuk i lodhet fare kjo e shkretë? -

- Kështu e kanë njerëzit, zemra ime,
Ne bashkë rrojmë e kemi ca ndryshime -

I tha e ëma viçit kureshtar,
Duke përtypur gjethe edhe bar.

- Kështu e kanë viçat - i thosh çunit
E ëma duke ecur buzë lumit.

Të katër tundnin kokat si zambaku:
Fshatarkë e djalë e lopë e viç së bashku...

1976

KËNDON NJË ZOG

Kushuar mikut tim Pëllumb Kullës

Këndon një zog në gjeth të shtogut,
Por një njeri e ndjek ta vrasë,
Se rrugës gjyshi i lig i zogut
E paska fyer me një glasë.

Magjepset bota nga kjo këngë,
I thotë zogut: "Paç uratë!"
Veç një njeri s'harron një brengë
Dhe mban në shpirt mëri të gjatë.

Ai nën shtog qëndron i strukur
Dhe ha mërzitur thonjtë e trashë:
"Vërtet këndon bilbili bukur,
Por gjyshi i tij ka bërë glasë!"

1986

MACJA E APARTAMENTIT

Macja shihej në pasqyrë,
Se mërzitej për një shok;
Nga pasqyra një fytyrë
Iu fanit si një maçok.

O maçok, më merr për nuse,
Jam mërzitur në vetmi,
S'kam as huqe, as minuse,
Jam bardhoshe, jam perri.

S'kam dyshim e drojtje fare
Për t'u matur me çdo fis
Dhe mes maceve shqiptare
Besa-besën bëhem Miss.

Me maçok s'kam bredhur kurrë,
Se në rrugë s'kam si dal,
U venita keq për burrë
Dhe më djeg i shkreti mall.

Jam e pastër, jam si zogë,
Kam shtëpi - apartament,
Por ç'e do se me maçokë
S'mund të loz e s'mund të rend!

Ah, maçok, pëllumb i shtrenjtë,
Ç'qe ky fat, kjo mrekulli?
Malli yt më prishi mendtë,
Kush të solli, o flori?

E, moj mackë, moj e shkretë,
Përvëlur për një shok,
Mes pasqyrës ishe vetë,
T'u duk vetja si maçok!...

1984-1994

UJKU PLAK

Tijus J. Ivashkovic

Unë i uritur afrohem kasolleve tinëz

Tek prehet me faqe të kuqe mindereve bujku.
Kërkoj një kockë me bark të ngjitur pas shpinës,
Ndërsa të çmendur njerëzit bërtasin: Ujku! Ujku!...

Ata nëpër çezma mbushin ujë e sofrave hanë,
Këndojnë e pinë e zjarrin në vatër e fryn duduku.
Një ulërimë dëgjojnë nga unë
E veshët përpjetë i mbajnë:
Ujku! Ujku!...

E çfarë bëj unë, një plak i uritur?
Më thotë barku: gjej një kockë e qosheve struku!
Ndërsa e paturpshmja botë shahet duke bërtitur:
Ujku! Ujku!...

NUK PRISH PUNË

*Shkretëtira kupton diçka**Vetëm në shkretëtirë**Erik Frid*

*N*ëse gomari këndon për gomarë
Dhe për bilbilin s'këndon,
Kjo këngë aspak s'duhet sharë
Nëse gomari këndon për gomarë.

Nëse gomari për gomarët këndon,
Askujt mos t'i vijë aq tharët.
S'do mend që gomari kupton
Vetëm diçka ndër gomarët.

ROSAT E BUTA

*R*osat e buta futin sqepin e kokën në baltë
E llokoçitin në llucën e trashë si pelte,
Pastaj lëkundin trupin e majmë si gjalpë
Dhe ecin njëra pas tjetrës nën gjethe.

Kokën s'e ngrënë mbi llucë,
Kokën në llucë e mbajnë,
Kërkojnë brenda me sqepin si lugë,
Se duan të venë dhjamë...

Paçka se shpesët e tjera maten me retë!
Rosat e buta gërmojnë batakun
Dhe ulin kokën dhe janë modeste
Dhe s'prishin qejf me rosakun...

1985

MACET NË SHKURT

Macet një herë në vit themelojnë parti,
Shkurtin e kanë muaj themelimi,
Bëjnë programet plot maçëri,
Macet një herë në vit themelojnë parti.

Macet bashkohen e bëjnë debat,
Bëjnë "mjau-mjau" mbi programet,
Nata e shkurtit të shkurtër zgjat,
Macet bashkohen e bëjnë debat.

Macet pas themelimit në oborr
Nxjerrin thonjtë, zihen e bëjnë mitingje;
Dëgjojnë maçokun e madh orator
Macet pas themelimit në oborr.

1991

KËNGA E ERËS

Ë ngriti zërin era një oktavë
Dhe vërshëlleu në zall, në shesh e lëmë;
Çdo gjë në botë zjeu si në një tavë,
Çdo gjë që s'kishte rrënjë.

U ngritën dhe u sollën rrotull ashklat,
U mblodhën lëmsh fletushkat lara-lara,
U bënë tym lëvozhgat, leckat, kashtrat,
U fshinë hedhurinat e palara.

Tek i vërtiste era mbeturinat
Të dukej sikur thoshte plot me gjëmë:
“Ju flak në gropat, skutat dhe greminat
Dhe s'mbrohi dot, se s'keni rrënjë”!...

1986

CJAPI

Cjapi i bardhë e mjekërgjatë,
Sqimatar, i rëndë, epik,
Ç'rri krenar në gur të thatë
Sikur je akademik?

Ç'm'i hedh sytë vetëtimë
Me mëri e me përçmim,
Sikur libra me vëllime
Të kesh shkruar pa mbarim?

Bëj shaka, o mik i shkretë,
S'je fodull akademik!
Ç'ka mendoj po ta them vetë:
Ti je thjesht një cjav ashik!

Ti një ftujkë deshe shumë
Dhe e ndiqje shpat më shpat,
Ftujka vate dhe s'la gjurmë
Dhe ti mbete fillikat.

Ftujka zbukuronte tufën,
Kur me zile nisej vrap...
S'ta rrëmbeva unë ftujkën,
Mos më mbaj mëri, o cjav!

Ah, po ti mëri ke fisin,
Fisin tim që pret e grin;
Miqësinë mos ta prishim,
Se ndryshoj nga fisi im...

1984

MACJA PRET MAÇOKËT

Shikon nga dritarja macka e mitur maçokët
Tek ngrohen në diell nën muret,
Në xham mbështet nazike hundën e vockël
Dhe plot përkëdhelje u mburret.

Po prit edhe pakëz ti, mackë e shkretë,
Maçokët ke për t'i njohur aq mirë!
Në shkurt të vijnë e të marrin vetë
Dhe qyngjeve të fshehin diku në errësirë.

Pastaj do harrosh apartamentin,
Dritaret nga vështron me mburrje maçokët,
S'do ta përfillësh as kanapënë, as tapetin
Dhe mua rrugëve s'do më kthesh as kokën.

SHARJET

*B*ushtra shan qentë, qeni shan bushtrat
Për kockat në vrimat dhe skutat;

Zhaba bretkosat, bretkosa zhabat
Veçanërisht nëpër baltrat.

Shahen të gjithë ndër baltrat e zgavrat
Bushtrat e qentë, bretkosat e zhabat...

SHPËRBLIMI

Orientale

Djaloshit ia mësova fshehtësitë
Të shtinte me shigjeta si fajkua;
Ai mësoi aq bukur, sa një ditë
E ngriti harkun dhe qëlloi mbi mua...

1992

PLAKU ME PLAKËN

*Prëmbëu plaku plakën**Mbrëmë tërë natën**Nga kënga**Prëmbëu plaku plakën*

Mbrëmë tërë natën;

Ç'u gdhinë nën urët

Të dy nën lëkurët.

Ç'e gjetën një thes me arra,

Ç'e vunë të dy përpara;

Plaku çaj e plaka çaj,

Plaku qaj e plaka qaj...

Plaku çante një nga njëzë,

Plaka hante si thëllëzë;

U hodh plaku sipër plakës;

- Ik, or plak, se s'bën as pakëz!...

ÇIZMET

*D*imri erdhi, por s'bie shi,
S'qëmton as dëborë, s'fryn as furtunë.
Çizmet mërziten diku në shtëpi
Në asistencë e pa punë.

Çizmet kërkojnë dëborë e shi,
S'duan të thahen si kashtë;
Këpucëve u kanë zili,
Këpucët zbaviten jashtë...

PËRSHESHI ME THANA

I kanosej gjyshes Ana:

“Dua pak përshesh me thana”!

Gjyshja la në qoshe fshesën
Dhe në faqe puthi mbesën:

Bukuroshe e detit Ana,
S’kam ku gjej përshesh me thana,

Ia rrëmbeu përsheshin Anës
Nënë e Zeqos majë thanës”!

PADREJTËSITË

*P*oet Nizamiu në vargje më tha duke qeshur
“Gomari e veshi mëndafshin edhe në bythë,
I dituri shpinën e zhveshur
Botës ia fsheh nga sytë
I turpshëm, i heshtur...”

Kështu më tha poet Nizamiu
Dhe lotët i fshiu.

1992

NJERËZIT

*K*a njerëz që ecin me këmbë,
Ka që me këmbë shtypin;
Ka njerëz që hanë bukë me dhëmbë,
Ka që me dhëmbë mbytin.

Ka njerëz që puthin me buzë,
Ka që me buzë pështyjnë;
Ka njerëz që flasin me gjuhë,
Ka që me gjuhë ndyjnë.

1992

PESIMISTI

*N*jë ngjyrë vështron pesimisti mbi dhé,
Të zezën, të gjitha i kthen në të zeza
Dhe botën e madhe e sheh
Album me varreza.

Megjithatë nxirakut murgar
Disa gjëra të zeza nga jeta
I dalin vërtet të vërteta
Në botën me push lajkatar...

1985

PARAJSA

Orientale

Dikur na thoshte mësuesi në klasë
Me flokë të bardha si shkumë:
“Edhe sikur të shkoni atje në parajsë,
Mos rrini aq shumë,
Mërziti pa masë...”

Dikur na thoshte mësuesi në klasë.

1990

VARRET DHE KARRIGET

Motiv i buaj

*M*inistri i vdekur tha në varre:

“Kam pasur emër dhe nderim
Dhe poste politike”!

Po vartësi s’ia vari fare:

“Këtu ne vijnë, o miku im,
Të gjithë pa karrige”!

PERËNDITË DHE DERVISHI

*T*ë mbledhura tok perënditë
Dervishit i thanë një ditë:

- Jetojmë, o dervish, dhe jemi kolona -
Dervishi vështroi menduar teqenë:

- Jetoni prej lutjeve tona,
Se mbetën siç qenë! -

1991

GUNGAÇI

O varr,

Mos e mëso nga larg gungaçin
Të zbukurohet dhe të jetë i drejtë,
I thuaj kur të vijë atje: "Të paçim"!
Dhe dalngadalë drejtoja trupin vetë...

1990

PLAGËT E HAKMARRJES

*A*i me hakmarrjen lëndon çdo njeri,
Me hakmarrjen hap plagë derë më derë
Dhe fare s'kupton që plagën e tij
E mban të hapur ngaherë.

1985

MALET DHE PËRRENJTË

*P*ërrenjtë malet natë e ditë i shajnë
Tek zbresin llafazanë tatëpjetë,
Kërcasin dhëmbët, gurët ua hanë,
Por malet s'pyesin nga përrenjtë...

CEZARI DHE KUSARI

Cezari

mburret:

erdha,

pashë,

fitova!

Kusari

turret:

hyra,

vodha,

shkallmova!...

1991

MUSTAQEZIU

Nga populli

O bandill mustaqezi,
Pse nuk mblidhesh në shtëpi,
Natë e ditë pi raki!

Dhe kur mblidhesh mezi rri,
Lidhur kokën me shami,
Hesht si guri mbi avlli.

1980

KRAHËT

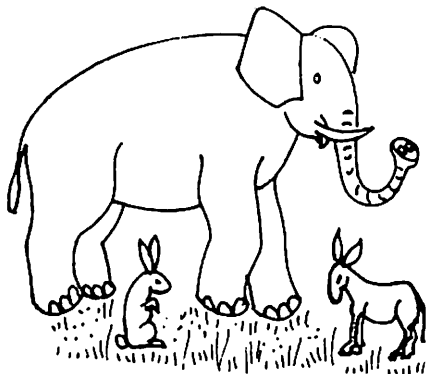
*N*jo botë njerëzit me krahë i ka krijuar,
Me krahë u bënë mbretër në natyrë;
Dikush ka krahë për të fluturuar,
Dikush veç për të çarë e për të shtyrë.

1984

ELEFANTI

*T*i ishe elefant dhe rreth e rrotull teje
Gomerë e lepuj mblidhje pa mëshirë
Dhe bëje sikur zemëroheshe e grindeshe,
Në fakt të vinte mirë
Me lepuj e gomerë të zbaviteshe,
Madje ofiqe t'u afroje plot dëshirë...

1986

PARAJA

Dollarë e ar
majmuni po të kishte
Mes grave më të bukurën
e zgjidhte.

1992

MIKU IM SPEKULATOR

•/skush s'e besoj të matet me ty,
Me ty mund të maten veç sendet tek merr e tek jep:
S'ke kohë t'i shohësh as njerëzit në sy,
E mban horizontin e jetës në xhep,

Në xhep e mbyll botën me dry...

1992

BARAZIA E PLOTË

*F*uzarët,

dhelëpërakët

dhe heronjtë

Në gjoks të vdekjes

janë të njëllojtë.

1991

SPIUNI

*I*shte njeri i veçantë:

Lihte me sy e kafshonte me veshë

Dhe gojën-çantë

E mbante mbyllur, e hapte gjetkë

Në agim a mesnatë...

1990

TE PLEPAT E GJATË

Nga populli

*T*e plepat e gjatë

Po këndon bilbili,

Ia thotë Kasëmi,

Ia pret Nuredini.

Gratë e Gjirokastrës

Në dritare rrinë,

Mbajnë vesh Kasëmin,

Duan Nuredinë...

1981

KAFSHËT, NJERËZIT, INSEKTET DHE RRUSHI
Poema-përralla dhe balada-përralla

PËRRALLA E KECËRVE

Për mbesat

1.

*M*axhi Dritëroi di përralla të bukura
Për dhelpra, dhi e kunadhe,
Thuajini xhaxhit, moj flutura:
Tregona një përrallë të madhe!
Dhe xhaxhi patjetër do lerë
Librin e tij në trapezë,
Përralla në mend do t'i bjerë,
Përralla për kecërit e dhinë e zezë.

2.

Na ishte,
Ç'na ishte një herë...
Dëgjoni që fjalët mos mbeten në erë!
Dëgjoni që fjalët në kokë të hyjnë
Dhe njëra-tjetrën në radhë ta shtyjnë,
Vetëm mos shahen,
Mos bëjnë shamatë,
Se mendja pastaj i nxjerr jashtë;
Dhe mendja prandaj është mendje,
Se rregull kërkon nga mëngjesi në mbrëmje,
Dhe mendja prandaj është mendje me bujë,
Se do ndonjëherë dhe pakëz rrëmujë...

3.

Pazarit po shkonte ngadalë nëna Dhi
Me kecërit e saj lozonjarë,
Po shkonte në librari
T'u blinte dy abetare.

- U rritët,

u bëtë si cjepër! -

U thoshte nëna fëmijëve -
Dhe duhet ta dini patjetër
Si shkruhet gjuha e dhive!
Dhe gjuha s'mësohet fare
Po s'blemë dy abetare,
Dy abetare me shkronja
Që ndritën si plot xixëllonja,
Që ndritën e hyjnë në mendje
Me zor dhe me ëndje.

4.

Dhe shkuan kecërit dhe Dhia
Në rrugën me dy librarira.
Në një rënë që quhej "Shkëndija"
Radhiteshin libra të mira.
Dhe kecërit të dy u çuditën
Dhe brenda u futën e s'pritën.

5.

-Ç'urdhëroni,

moj zonja Dhi?

Tha zonja në librari.

- Më jepni dy abetare

Të reja fare,

Me letër me ngjyrë prej bari,

Dhe ndofta me ngjyrë shavari,

Po mundet me ngjyrë prej preshi,

Aspak me ngjyrë prej leshi,

Se dua t'ua mësoj fëmijëve

Si shkruhet gjuha e dhive.

S'ka hije,

moj zonjë,

që keci im

Mos dijë shkrim e këndim!

A nuk i shikoni se ç'kecër?

Këta nuk janë si dy karkalecër,

Por janë tamam si dy cjepër,

Pa janë të mençëm dhe aq pastërtorë

Si dy profesorë!

S'ka fare kuptim

Mos dinë shkrim e këndim!

6.

I bleu abetaret Dhia brigjatë,
Dhe kecërit kërcenin e bënin shamatë:

- Sa mirë,

sa mirë,

Do shkruajmë me brirë!

Do bëjmë një A,

do bëjmë një Be,

Ah, lumthi ti nënë,

që kecër na ke!

Ne jemi kecër,

ne jemi kecër,

Sa mirë që s'jemi aspak karkalecër!

Ne jemi të zgjuar si dy profesorë

Me libra në dorë!

Do shkruajmë me brirë,

Sa mirë,

sa mirë!

Do futemi thellë çudive

Të fisit të dhive!

Hapjani dyert akademive

Të dhive!

Ne jemi kecër,

ne jemi kecër,
Sa mirë që s'jemi aspak karkalecër...

7.

Dhe nisi e ëma t'u mësojë abecenë:
A-në, B-enë, C-enë, D-enë...
Dhe: be-be-be

dhe: me-me-me,
Tani gjer këtu,
pastaj gjer atje...

8.

E ëma detyra të lehta u vuri një ditë
Dhe shkoi të fjalosej me dhitë,
Se s'mund të rrinte pa bërë dy fjalë
Me zonjat Dhi në mëhallë,
T'u thoshte se kecërit mësonin çdo orë
Dhe mund të delnin së shpejti doktorë,
Tani vërtet janë keca,
Po nesër do merren me shkenca!
Ka hije që fisi i dhive
T'u dalë për zot diturive,
Të bëjë zbulime të rralla

Për gjëra të vdekura dhe gjëra të gjalla,
Që raca e dhive të dalë
Në ballë,
T'u mburret fiseve fqinje
Jo me për-për prej dëllinje,
Jo me zjarre me kashtë,
Por me traditën e lashtë...

9.

Kur erdhi Dhia i gjeti kecërit në gjumë.

- Ah,

përtacë,

po kur qënki lodhur kaq shumë?

Ju s'paski mësuar fare!

Ç'i bëtë fletoret me gjithë abetare?

I hapën sytë kecërit e thanë:

- Ne bëmë hatanë!

E be-be-be,

e me-me-me,

I hëngrëm fletoret me gjithë abece,

Tani ne mësuaam të bëjmë:

"Be-be-be"

Dhe s'kemi nevojë për pak abece!

Ndaj Dhia përplasi këmbët përdhé:

- Ah, ju profesorë,

me plot "me-me-me"!

10.

Xhaxhi Dritëroi di përralla të bukura,

Përralla për dhi e përralla për dre...

Sikur t'i grisni abetaret,

moj flutura,

Do dini të bëni veç:

be-be-be

e me-me-me!...

1963-1976

TANI DHE LARANI

1.

*N*ë një fshat ku bredh mbi male
Hëna natën si oqiç,
Mama Klara lindi djalë,
Mama Lara polli viç.

Çdo mama e mburr të birë,
Siç na mburrnin ne të dy,
Mama Lara qesh me brirë,
Mama Klara qesh me sy.

Djali emrin e ka Tani,
Viçi emrin thjesht Laran.
Edhe Tani dhe Larani
S'blejnë qumësht në dyqan,

Se mamatë kanë gjinjtë,
Dy burime pa shterim;
Gjinjtë rrjedhin në turinjtë,
Kur i thithin me përtim.

Miturakët hapin gojën
Dhe secili vetëm pi;
Dhe një lloj e kanë bojën
Të dy qumështet në gji.

Veçse njërin e bën Lara,
Kurse tjetrin teta Klara!

2.

Sa çudira ka kjo jetë!
Moshatarë djalë e viç,
Viçi bredh me vrap si qetë,
Djali s'lot nga djepi hiç!

Viçi lind e hop në këmbë
Tek një dardhë e tek një plep,
Djali lind pa fjalë e dhëmbë
Dhe pelena ka në djep.

Sa çudira ka kjo botë,
Një Laran dhe tjetri Tan!
Njërin qimja e mban ngrohtë,
Tjetri s'ngrohet pa jorgan!

Sepse njërin e lind Klara,
Kurse tjetrin e pjell Lara.

3.

Viç Larani ditë për ditë
Mbi djep Tanin e përqesh:
- Je i vockël sa një mizë
Dhe nga bota nuk merr vesh.

Ka kaq ditë se kemi lerë,
Ti s'leviz nga djepi hiç;
Unë u ngrita menjëherë,
Unë u ngrita se jam viç.

S'ma kalon në qumësht mua,
Ti me zor pi një filxhan,
Kurse unë, po të dua,
Mund të pi dhe një kazan.

Vetëm sot s'kam pirë shumë,
Një kusiçkë dhe një tas!
Mama jote tha se unë
Krejt oreksin po humbas.

E mbaroj sa t'i vë hundën
Atë qumësht që pi ti;
Ti nuk fle po nuk të tundën,
Unë fle, se s'jam njeri,

Sepse unë jam i Larës,
Kurse ti i teta Klarës.

4.

Mama Klara ngre të birë
Dhe në gji me këngë e mban:
- Shih Larani sa ka pirë,
Ndofta, ndofta një kazan!

O Laran, mor laraman,
Leri Tanit një filxhan!
Shko i thuaj mama Larës:
Jepi qumësht teta Klarës!

Ah, or viç, që kokën kruan
Tek një dardhë e tek një plep,
Disa vite po kaluan
Do ta shohësh ç'bën ky djep!

Nga ky djep prej coprash pishe,
Ku hap sytë ky njeri
Pak më i gjatë se një shishe,
Ti ç'do dalë nuk e di!

Nga ky djep do rritet burri,
Që do ngrerë gjer në re
Pirgje muresh gur pas guri,
Autostrada dhe xhadé.

Do të tundë mal e kodër,
Tokë, det dhe oqean;
Për atë do jesh si lodër
Ti, i bukuri Laran!

Ah, po ti do jesh i plakur
Nëpër brazdat plis më plis,
Do përtosh të hash një lakër,
Të ngresh bishtin në kurriz.

Do të vijë Tani vetë
Pranë teje çdo mëngjes:
- Të dy dolëm tok në jetë,
Unë u rrita, ti po vdes! -

Ballin tënd do ta lëmojë:
- Eh, u plake, or qyqar,
Ti je ka dhe s'flet me gojë,
Po shko çlodhu pak në bar! -

5.

Ah, or viç, që kokën kruan
Tek një dardhë e tek një plep,
Disa vite po kaluan,
Do ta shohësh ç'bën ky djep!

Nga ky djep i lashtë, i hijshëm
Del një div i plotfuqishëm...

1976

PLESHTI

1.

*P*leshti

me Xixëllonjën

ra në dashuri,

Pleshti

xhuxh

dhe i zi.

Ky emrin e kishte Plluc,
I thoshin edhe Pleshtuc,
I ati emrin e kishte Prrështan,
I thoshin edhe Pleshtan.

I dashur lexues,

mos qesh,

Kur emrin në pleshta ta gjesh;
Se xhuxhat janë të vjetër,
Ndaj emri u duhet patjetër.
E shihni si Plluci i zi
Ra brenda në dashuri?

Filloi më tepër të ligej,
Ndaj nisi më shumë të nxihej...

2.

I ati e shihte

e bëhej vrer:

- Pse Pllucit shëndeti s'i merr?

Pse Pllucit koka i dhemb

Dhe dhembja e shpon si gjemb?

Të ligur kaq shumë

S'e mbajmë mend kurrë,

Ka mbetur kockë e lëkurë!

Ç'më gjeti

mua

të shkretin

plak,

Të vetëm e kam,

jam bërë

farmak!

3.

Një natë

i foli

çëk-çëk

në vesh:

- O djali im plesht,
Ç'të dhemb,
Mos të hyri
 një gjemb? -
Nuk fliste
 Pleshtuci thumbor,
Veç shihte nga xhami pleshtor
Në oborr,
E shihte
 nga larg
 Xixëllonjën e bukur,
Merakun
 në gjoks
 kishte
 fudur.
I ati pranë - në bisht,
I biri në gojë - një gisht,
Hiç!
I ati
Ia pati:

- Oi,
 më lojti mendsh
 djali,

Më gjeti
 gjëma dhe halli!
Më fol
 një fjalë,
 o bir,
Pse vuan
 dhe bën sehir?
Djali
 në bisht
Hiç!
- Ç'ke,
 o biri im
 plesht,
Pse hesht?
Hidhu njëherë
Të nxjerrësh vrerë,
Hidhu
 fësht
Dhe pësht!
Hidhu,
 të keqen
 babai,
Se zura të qaj!
Babai ka dëshirë të bëhesh gaztor,
Të bëhesh aktor,

Të shkosh me shokët në shkollë,
Të ndjekësh fësht Institutin e Artit,
Se ke dhe mendje të hollë,
Mendje thesar të thesarit,
Se jemi një soj aq i vjetër,
Sa s'gjendet në Evropë soj tjetër,
Këtë e thonë dhe librat,
Kuranët dhe biblat.

Mjaft ndenje
 në xham,

O xhan.
Bëj fësht
Dhe pësht!

4.
Dhe Plluci

 tha:

- Baba,
 o baba -

Dhe foli Prrështani:

- T'u bëftë babai,
 o biri im plesht,

Thuaja
 babait në vesht! -

Dhe Plluci u ngjall

Si me fall:

- Baba

Prrështan,

Shiko pak

në xham! -

Prrështani baba

kuptoi menjëherë

Dhe hop

në derë!

Mendja i tha

se Plluci i tij

Kish rënë

brenda

në dashuri!

Ndaj u zhyt

në merak,

Ndaj u mbyt

në maraz,

Ndaj u cyt

me farmak.

Ah,

ç'qënka

kjo dashuria!

T'u sjellka

vërdallë

shtëpia!

Të bëka
 mornica-mornica,
Të mbushka
 me spica!
Të bëka
 vend të mos gjesh
Edhe elefant po të jesh,
Edhe krokodil
Ti bëhesh bandill!

5.
Baba Prrështani
 u ul në bisht
Dhe ngriti një gisht,
Po gisht pleshtor
Kosor:
- Ah,
 ti kërkon
 Xixëllonjën,
Ta sjell
 sa ta hapësh
 pak gojën -
- Atë e dua,
 baba,
Dhe po nuk e mora,
 nuk ha!

Ajo

më pëlqen

shumë e shumë

Sa fësht

kërcej nëpër gjumë

Dhe hidhem

në tra,

Baba,

o baba! -

Dhe pleshtit bir në faqet lotët i ranë,

I ati plesht i heshtur i rrinte pranë,

I ati plesht ia fshinte lotët e shkretë

Dhe qante vetë:

- Të keqen

babai,

Mos qaj,

Se unë

lotët

s'i mbaj!

Jam plak

Dhe bëhem merak!

6.

Me vrap

kapedan Prrështani

Tek jatagani,

E tundi në erë

Dhe hop

në derë.

U nis në dyzet e katër shtëpi:

- Im bir,

i quajturi Plluc,

U nguc,

Ka rënë

brenda në dashuri,

O ju,

dyzet e katër shtëpi!

Të mblidhemi,

të bëjmë kuvend,

Plluci për nuse

po mbetet

pa mend!

Nuk ha e nuk pi,

O ju,

dyzet e katër shtëpi,

E dini ç'të bën

dashuria?

Ta kruan kokën
 si një milion thërria!
Të bën fësht
Dhe pësht! -
Tha kapedani i sojit pleshtor
Dhe jataganin e nxori në oborr,
Tha kapedan Prrështani
Dhe zjarr jatagani!...

7.

Dhe dolën
 nga vrima
 atje në postiçe e tesha
Treqind pleshta,
 treqind pleshtesha
Dhe thanë:
- Oi,
 më i miri
 i pleshtave,
Do shkojmë ta gjejmë nusen vreshtave.
Ne,
 mblesët pleshta,
 s'të lemë
 të vuash,

Im bir po më nxjerr
nga shtëpia,
E dini
ç'të bën
dashuria!
Të ngre
edhe qimet
përpjetë,
Të bën
të mbetesh
pa brekë,
Të bën
të futesh në dhé,
Bre!
Ah,
dashuria pleshtore,
Kosore,
Mizore,
Dredhore,
Të pret e të grin,
Së fundi të mpin,
Të bën dhe fësht,
Të bën dhe prrësht! -
- Tamam, ashtu do të jetë,

O kapedani Prrështan, i madh dhe i urtë,
Ti ke ngaherë të drejtë,
Sa neve na nxit në lëvizje kokën dhe trutë;
Vërtet nuk e lemë pa marrë
Atë Xixëllonjën që bredh nëpër arë.
Ajo do pranojë patjetër
Të lidhet me sojin e vjetër.
Ne kemi të madhe kulturë
Dhe gjakun e kuq nën lëkurë...-
Kështu e kështu i thanë Prrështanit plak
Në dyzet e katër shtëpitë sa shkeli në prag.

8.
Dhe u nisën në vreshta
Treqind mblesë pleshta.
Hopa,
 hopa,
Në driza,
 në gropa!
Hopa,
 hopa,
Në hithra,
 në shqopa,

Në sheshe,
 në vrështa
Treqind
 pleshta!
- Merrja
 këngës,
 plesht,
Mos hesht!
Të hapet
 kënga pleshtore
Në lugje,
 bregore;
Ky është himni ynë,
 ta dinë,
Himni që mburr Pleshtërinë,
Mbretërinë madhore
Pleshtore
Me një uniformë
Me normë:

“Ne jemi pleshta,
Ne s’kemi eshtra,
Përpara!

Ne - elastikë,
Ne s'kemi frikë,
Përpara!

Për kërcimtarin
Nusen ta marrim,
Përpara!

Një xixëllonjë
Do bëhet zonjë,
Përpara!

Ne jemi mblesë
Me sy e veshë,
Përpara!

Një xixëllonjë,
Gosti do shtrojë,
Përpara!

Jemi gaztorë
Në plot taborë,
Përpara!

Ne s'kemi gjumë,
Se kemi punë,
Përpara!

Ne bukur rrojmë,
Me thumb thumbojmë,
Përpara!

Ne prrësht kërcejmë
Dhe frësht dëfnejmë,
Përpara!

Kush rri në gjumë
E shpojme shumë,
Përpara!

Kush shtron postiqe
Ka plot rreziqe,
Përpara!

Kush mban kolltuqe
Ne kemi huqe,
Përpara!

Kush dergjet shtrëmbër
I dalim në ëndërr,
Përpara!

Ne jemi pleshta
Dhe s'kemi eshtra,
Përpara!

Përgjojmë natën,
Të kallim datën,
Përpara!

O fis pleshtor,
Thumbo e korr,
Përpara!

O soj zijosh,
Mos rri barkbosh,
Përpara!

Sulmo çdo prag,
Jeto me gjak,
Përpara!

Kur japim besën,
Ne therim mbesën,
Përpara!

Kanuni ynë:
Në gjak të hyjmë,
Përpara!

Ne për kanun
E bëjmë bum,
Përpara” -...

9.

Dhe u takuan
 pleshtat

Me xixot
 në vreshtat.

Dhe lart
 shkëndijonin
 qindra shkëndija

Tek frynte
 puhia
Dhe vesa nxirrte
 ylberë

Të ngritur
 qemerë-qemerë.
Xixeshat
 me yje
 në ballë
Dhe xixot
 me yje
 në gji
Këndonin e hidheshin
 valle
Sikur të martonin
 njëqind
 perëndi;
Dhe vreshta
 krejt vetëtinte
E gjelbër
 e kaltër,
 e bukur
Dhe dukej
 sikur
 me krahë e ngrinte
E madhe,
 e madhe,
 një flutur...

Dhe drita
i nxori
pleshtat
fare në shesh

Siç ishin:
xhuxha,
zijoshë
si lesh.

Pa bënë
pleshtat
me vete:
“pësh-pësh

Uh,
sa shëmtuar,
ç’të bësh!

Mes kësaj drite
të keqe
mendimet
të humbin

Dhe s’ke ku ta futësh
as thumbin!

Kjo qenka
një dritë
kaq e pështirë,

Ne jemi
 më mirë,
Se kemi
 përreth
 errësirë.
Atje
 mendimet
 s'na humbin,
Se kemi
 ku fusim
 dhe thumbin!
Këtu
 e paskan
 me lepe
 e peqe,
Uh,
 ç'atmosferë
 e keqe!
Po nusja jonë,
 Xixija e mirë
Me ne do vijë
 atje në errësirë.
Shpëtimin e saj
 do ta gjejë

Në natën
pleshtore
me gaz
do dëfrejë!”

10.
Kështu
u takuan
me treqind xixo
Dhe treqind e ca
xixëllonja
Me këngë
plot iso
Se s'donin
t'u dilte
shpejt e shpejt
boja.

Donin ta mbanin
veten fisnikë
Me këngë në gojë
e pa frikë.
Ndaj foli
më i vjetri
nga pleshtat

Në vreshtat:

“- Puff,

çuff!

I biri i kapedan Prrështanit të dëgjuar
Me vajzën tuaj dje është dashuruar.
Ju kapedan Prrështanin do ta njihni
Më mirë akoma, kur krushqi të lidhni.
Krejt fisi ynë mburret me Prrështanë,
Ai lufton me shtatë jataganë.
Po njërin jatagan e mban në dhëmbë
Dhe gjashtë jataganë mban në këmbë.
I biri Plluc, së shpejti del artist,
Qëndron me këmbë lart, po dhe në bisht.
Ky Plluc do bëhet burri i Xixisë
Në sojin zot e trim të pleshtërisë.
Por kapedan Prrështani ka çifliqe,
Një mijë centimetra vend postiqe,
Jo centimetra thjesht, por krejt katrore,
Ku mund të rrojnë katërqind tabore;
Ka dy milion milimetra vend minderë,
Ku pret me qindra mijëra miq me vlerë,
Siç janë deputetë dhe ministra
Nga shtetet fqinj të tartabikëve dhe morrave,

Por s'dua t'ju jap shumë e shumë shifra,
Se ruhem prej spiunëve dhe horrave.
Ju them veç kaq
Dhe paq:
Pardje na ardhi prifti i tartabiqeve
Dhe mbeti i mahnitur prej çifliqeve.
Harrova, s'ishte prift, por zot kryepeshkopi
Që kushedi sa peshë i mbante shkopi!
Ky me Prrështanin piu raki të kuqe,
Se dhe kryepeshkopi i tartabikëve ka huqe,
Thumbon si kapedan Prrështani,
Kur natën njerëzit mbulon jorgani.
E dini? Kur thumbojmë ne njerinë
E nxjerrim nga lëkurë e tij rakinë,
Ndaj kur njerëzit i mbulon jorgani
Fillon e del rakia nga kazani.
Këtë raki e pinë tartabikë e morra
Ashtu si pleshtat - vetë dora!
Kështu kryepeshkopi atë natë
Raki piu gjatë.
Dhe kapedani erdh në qejf prej miqve,
Premtoi të merrte fenë e tartabiqeve,
Por prifti mori vetë fenë e pleshtit

Ka rënë
 plluq
 në dashuri,
Ka rënë
 plluq
 në dashuri
 e nuk ha
 e nuk pi,
Nga mendja
 s'e heq çupën tuaj
Dhe hop
 vuaj!
Ne Pllucin
 e kemi yllin
 e pleshtave,
Ne Pllucin
 e kemi
 armik
 të gënjeshtreve.
Ky Plluci
 çdo natë
 atë që fle
 nën jorgan

E pret
me thikë e jatagan,
Se ka trimëri
të marrë,
Kreshnik
si ai s'keni parë!
Po u fut
nën jorganë
Për nder
bën hatanë!
Po u fut
në postiqe,
Ec pa hiqe,
vdiqe!
Po t'u ngjit
në kurriz,
Të shpon
si murriz!
Pale po t'u fut
në vendin
e keq,
Të bën
për dreq!

S'më bie
të mburrem
se jam modest,
Po ju e dini
ç'domethënë
plesht!
Dëgjuam
se çupa juaj
është e ndershme
Dhe ruan
zakone
të hershme.
Mjaft bukur!
zakoni
për ne
është jetë,
Të tjerat pastaj
vijne vetë.
Kjo shkruhet
atje
në Kanunin tonë
madhor
Të fisit
pleshtor,

Atje

në Kanunin Madhor të Kreshtave
Të shkruar
nga më i vjetri

i pleshtave!

E ç'është

një "Kapital"

i Marksit

mjekërosh?

Një libër

bosh!

Ai "Kapital"

përpara Kanunit

Të duket

si qimja e zhguni!

Prandaj

një gjë na gëzon:

Xixia juaj

zakonë e kanunit

të fisit e mbron.

Ne djalin

e kemi

krejt xhevahir

Dhe mjaft
 nikoqir,
Nuk prish
 asnjë pare pleshtore
Në tregjet
 mizore.
A, ta dini,
 ka dhe pak huqe:
Pi verë
 të kuqe,
Po pare
 s'prish kurrë,
Se pi
 nën lëkurë!

Pastaj
 di kaq valle
Dhe fort ka fituar
 në tre festivale,
Me nder të lavdishëm
 ka marrë

Tri herë
 çmimin
 e parë,

Ndërsa
 në thumbimin
 me gjak
Ka hak!
E dimë
 se çupa juaj
 e rritur këtu
 në bregore,
Do jetë e denjë
 për vatrën
 pleshtore,
Do jetë më ngrohtë
 diku në postiqe
 se në vreshta,
Dhe qejf do bëjë
 se ne jemi
 pleshta,
Artistë të shkathët
 të zgjuar
Me titull të "Merituar"
Dhe hidhemi
 hop!
Ta pimë,
 pra,

plot,
bromb!
Ne ju nderojmë
nga floku
në thua
Qëkurse duam
për nuse
një grua...
Vërtet ju s'jeni
aq trima
Dhe s'dini si ne
të futi
në vrima,
Po keni
zakone
fisnikë
Dhe pikë!
E jepni?
E marrim
Sa kemi
beharin!...

11.

Kështu u tha

më i vjetri

i pleshtave

Dhe hop

kërceu

vreshtave!

Përr-përr-përr

e përr-përr-përr

fletët

Në gjithë kërcenj të

dhe degët.

Treqind xixo

e treqind xixesha

dëgjonin,

Treqind pleshta

e treqind pleshtesha përgjonin.

U ngrit e tha më i vjetri Xixo

në vreshta:

- Ju faleminderit,

o pleshta!

Më mirë

ju pyesni

nusen se ç'thotë,

Se fjala ime
pa fjalën e nuses
do jetë e kotë.

I bëni kapedan Prrështanit selam,
E dimë që ka jatagan,
E dimë që ka si pista aeroporti dhe ura
Miliona lëkura,
Miliona lëkura të njerëzve në botë,
Ku hidhet dhe pi raki të kuqe të fortë,
Se ka fqinjësi të mirë e dimë,
Fqinjësi me Tartabikërinë e Morrërinë,
E dimë se kryemyftinë e Morrave ka mik
Dhe bash kryepeshkopin Tartabik,
Po ne zakonet tona shumë i mbrojmë
Dhe çupat pyesim kur martojmë -
Pastaj më plaku Xixo thirri çupën sheshit,
Se donte bukur t'i përgjigjej pleshtit.
Dhe erdhi dalngadalë në shesh Xixia
Rrethuar me kurora plot shkëndija
Dhe gjithë sheshi ndriti dhe më shumë,
Dhe drita u bë lumë...

12.

Dhe pleshtat me pleshteshat kur e panë
Vesh më vesh seç thanë:

- "Çuditemi me kapedan Prrështanë!

Nuk qënka kaq e bukur kjo Xixia,
Na paska ca gjerdanë e xhingla me shkëndija,
Pleshteshat tona janë më të pashme,
Xixia qënka zdape e javashme,
Pleshteshat tona, sa t'i shohësh, hidhen
Dhe këmbët si këtyre nuk u lidhen;
Kjo s'paska turp, kjo rri e të vështron,
Kjo kushedi sa burra dashuron,
Kjo burrat si gjerdanët i këmben,
Se do t'ia lajnë këmbët në legen,
Kjo sisët i ka nxjerrë fare jashtë
Dhe paska prapanicë mjaft të trashë,
Po vuri vithet trashamane në postiqe,
Shko e hiqe!

Ah, jo! Pleshteshat tona hidhen fësht
Dhe bëjnë prrësht!

Ky kapedan Prrështani s'e ka mirë,

Që merr një imorale për të birë!

Ne kot e mburrim fisin zdap të tyre,

Ç'të bësh! Në valle do kërcesh, po hyre" -

Dhe u dëgjua zëri i Xixisë:

- "Përse më thirrët prej shtëpisë?" -

Ndërkohë më i vjetri Xixo tha me urtësi:

- "Një Plluc i pleshtave me ty ka dashuri!" -

Dhe mblesët pleshta mbajtën vesh Xixinë:

- "Plluc pleshtit?

s'dua t'ia shikoj shtëpinë,

Se unë kam si yll Xixanin tim

Që ndodhet sot në fluturim

Për të provuar aeroplanë e ri

Në lartësi.

Xixanin tim si shpirtin tim e dua,

Një Plluc pleshtuc s'i vjen as gjer në thua.

I thoni kapedan Prrështanit,

Këtu s'i shkon këllëfi i jataganit.

Sikur ta marrë vesh Xixani im,

Do derdhet mbi ju pleshtat me tërbim! -

Mbaroi Xixia fjalët dhe ktheu krahët

Dhe pleshtave u erdhi shumë tharët...

13.

Të treqind

mblesët

pleshta

Në fletët
 në vreshta
Me treqind
 xixot
 u zunë
 me fjalë:
- “Na falni,
 po qënki
 krejt imoralë!
Ju s’paski zakone
 me kripë,
Se qënki
 pa cipë!
Ju silli
 si pushta,
 si vagabondë,
Ju keni
 gënjeshtren për modë!
E paski
 Xixinë
 tepër të ligë,
Ta kishim mes nesh
 e vinim
 nën thikë!

Ju rroni
me mendje të ngratë,
Ju heqin për hunde
gratë!
Përr-përr,
Për perëndi,
Hiç-hiç,
Hiç s'lidhim krushqi!
Fat-fat,
Fat qënka për ne,
S'u-s'u,
S'u lidhëm me fré,
Me-me,
Me fis
Pis!" -

14.

Dhe ikën
mblesët
pleshta
Nga vreshta,
Hopa,
Hopa,

të bëjmë
përr-përr!

Hopa,
Hopa,
Në beshta,
Në kreshta,
Në vreshta
Treqind mblesë
pleshta!...

15.

Dhe erdhën
tek dhëndri
tym,

Të zinj
si gjym.
U shtruan treqind
në postiqe,
I thanë të parit:
hiqe!

Hiqe
llafin
nga goja,

Ç'na tha

xixëllonja!

Dhe foli i pari:

- "O më i miri i pleshtave,

Mos u marto

me një që bredh

vreshtave!

Ajo

njëzet e ca burra

ka ndarë,

Ajo njëzet e ca zdapër

ka marrë,

Ajo e ka helmin

mbi shpinë

Dhe tha se pleshtit

s'ia shoh dot shtëpinë!

Ajo

na qënkesh

një zuskë

Me krushk

e me krushkë!

Ajo

nuk paska

as cipë as respekt

Dhe kurrë
me të mos u pleks!
Ata
nuk qënkan
fisnikë
Dhe pikë” -
Iu ngritën
mustaqet pleshtore
Prrështanit
Dhe dorën fap
jataganit:

- “Prrësht
Dhe fësht!
I preva,
I theva!
I griva,
I shtriva!
I nduka,
I zhduka!
I thava,
I vrava!

I ngriva,
I shkriva!
I shpova
Si kova!
Ca horra xixo që s'kanë seç hanë,
Të shajnë për turp pleshtak kapedanë?
Ca laro xixo bilmesa
Më fyen mblesë dhe mblesa!
Prrësht
Dhe fësht!
I shtriva,
I griva!
Dëgjoni, o burra të fisit pleshtor,
Harram e paçi gjakun që pimë
nga çdo trup njerëzor!
Na erdhi koha, o Plluc,
Ta bëjmë sheshin të kuq,
T'u themi xixove stop
Dhe hop!
Kush shpatën e merr,
Çrrënjosja e xixove - nder!
Ta marrin vesh anembanë
Se ka kapedanë Prrështanë,
Prrësht

Dhe fësht!
Ne s'duam kurrë pajtim,
Ne duam kundërveprim!
Kam priftin tartabik
Mik,
Bekimin e tij me vete e kam
Përmbi jatagan.
O prift tartabik,
Që hëngre e pive tri netë me ibrik,
Ma jep dhe një herë bekimin
Të shpallim për xixot nënshtrimin!
O kryemyftiu i morrave trima të marrë,
Që çallmën më fale pak ditë më parë,
Më bëj një duvë
Të ndodhë e madhja hata!
I griva,
I shtriva!
Një zuzkë që bredh vreshtave
Të shajë sojin e pleshtave? -"
Dëgjoi gojëhapur i biri babanë,
Babanë Prrështanë,
Dhe tha:

- "Ta-ra-ta!
Ah, si s'e pata Xixinë
T'i bëja kërdinë!
Ah, si s'e kam
Këtu nën jorgan!
Fap,
 jatagan!
Baba plesht,
Mos hesht!
S'e dua për nuse
Se ka plot minuse!
Nga nuset
 kam frikë
Dhe pikë!
Ta kapim,
Barkun
 t'ia hapim! -"
Tha pleshti bir
Dhe firr!
Dhe
 hop
Në shkop!
Tha pleshti baba:

- "Plesht bir,
Bëj sehir!
Dhe hop
 në tra!

Prrësht
Dhe fësht" -

16.

U nisën
 të kapin
 shpejt xixëllonjën,
Që s'donte
 t'ua shihte
 as bojën,

Që shau
 vreshtave
Sojin e madh
 të pleshtave,
Që mblesëve
 u tha ato fjalë të liga,
Fjalë që s'thuhën
 as vetë nga shtriga,

U nis
Personalisht
I madhi plak kapedan,
I tmerrshmi Prrështan
U nis
Me birin e vetëm të tij
Me Pllucin trim korrozi
Dhe pritej të bënin kërdi
Në fisin e madh Xixëri...

17.

Plesht bir,
 plesht baba
Nga,
Nga dhe ikë
Pa frikë,
Pikë!
Fap!
Rrugën hap!
Bumb
Si plumb.
Shaj
Gjë mos mbaj,

T'u bëftë babaj!
Hopa,
Hopa,
Në gurë,
Në gropa!
Puf!
Në sulm me duf!
Ah,
 Xixëllonjë,
T'u thaftë
 ajo gojë,
Të shkoftë
 ajo nofull mënjanë,
Që bëre me turp
 kapedan Prrështanë,
Përdhose Pllucin,
Pllucin
 curumucin!...
Firr-firr!
Bëj sehir!
Plaç
Në daç!
Qesh
Në shesh!

18.

Dhe kapedan Prrështani me furi
E nxori pallën nga këllëfi i zi,
U hodh e thirri ashpër mbi një thanë:
- "Pa dilni shihni kapedan Prrështanë!
Se kapedan Prrështanin me të birë
Ju ende nuk e njihni mirë,
Ju njohët vetëm mblesët torollakë,
Që janë kaps e s'bëjnë do as kakë!
Ku je, o fis i dritës lajkatare,
Që po m'i prish gëzimet familjare!
Ku je, o fis i djajve imoralë,
Pa fe, pa din e pa iman në ballë!
Ku je, o fis, me xixa i piklosur,
Ky jatagan qysh sot e ka vendosur
Të bëhesh shkrumb i tëri pa mëshirë,
Ose të vish me pleshtat në errësirë,
Të bëhesh skllav i kapedan Prrështanit
Dhe shërbëtor nën teh të jataganit!
O fis shejtan, ma nxirr në shesh Xixinë,
T'ia bëj me vrima gjoksin dhe turinë,
Atë Xixi që pati sy e faqe
Të shante Pllucin, djalin me mustaqe,

Dhe bashkë me një laro të harbojë,
Me një Xixan, një karafil me bojë!
Or ju!

dëgjoni kapedan Prrështanë,
M'i nxirrni shpejt Xixinë dhe Xixanë
T'i shoh kur Plluci im në shesh t'i therë,
T'u pijë gjakun dhe t'u marrë erë" -
- "Baba Prrështan - tha Plluci menjëherë -
Do t'i thumboj, por nuk do t'u marr erë,
Se po u mora erë, më teshtihet
Dhe kur teshtij, më flihet! -"
- "E, mirë, Plluc, kjo hiç nuk na prish punë,
Mos u merr erë, se teshtij dhe unë!
Se gjaku i tyre është i mynxyrosur
Me erën e përdhosur,
Pastaj na merren mendtë e sheshit vjellim,
Ata kështu të keqen na e ndjellin.
Pa fjalë, se ky vend ka vesh spiuni
Dhe na lëshojnë gaz e na merr gjumi.
Ky vend i pushtave, o zemra ime,
Ka mjaft sofistikime.
Shët!
Pësht!" -

19.

Kur heshti pakëz kapedan Prrështani,
U derdhën mijëra xixa si tufani,
Tufani ishte dritë krejt e bardhë,
Sa dukej edhe qimja në një dardhë,
Sa dukej dhe gjilpëra mes një sheshi,
Sa dukej dhe mustaqja e një pleshti.
Dhe kapedan Prrështani i hutuar
I zuri sytë shpejt e shpejt me duar
Dhe tha i dëshpëruar dhe i gjorë:
Këta rrufjanë kanë projektorë!
O Plluc, mbulo me duar të dy sytë,
Që dritë e poshtër sonte mos na mbytë!
Ah, ç'armë mban ky fis, këta rrufjanë,
Sikur të qënkeshin amerikanë,
Sikur të qënkeshin në NATO dhe gjetiu
Në ndonjë pakt të fshehtë - vrimë miu!
Ah, ç'armë mban ky fis, këta rrufjanë,
Këtu s'luftohet dot me jataganë!" -
- "Lele, bobo, - tha Plluci - s'dua nuse,
Më mirë haj të futemi në puse!
Lele, o babi, ç'deshe që na vdiqe,
Të shkojmë dhe të hyjmë në postiqe!" -

- "Pusho, mor Plluc, se trimi kurrë s'qan,
Se edhe qorr, do grij me jatagan!" -

20.

Sa vinte drita bëhej më e madhe
Dhe llamburisin vreshta dhe livadhe.
Në mes të dritës derdhur si tufani
Qëndronin tok Xixia dhe Xixani,
Dhe mijëra xixo llapsnin-vetëtinin
Dhe shpatat të florinjta lart i ngrinin.
Dhe vrik një zë xixani nëpër dritë
Kumboi si në një kishë ndër qirinjtë:
- "Ti kapedan Prrështani, ku ke hyrë,
T'i shohim dhe mustaqe dhe fytyrë!
Të dogjëm shkumb, po hodhe dhe dy hapa,
Se fisi ynë kurrë s'kthehet prapa -"
Dëgjoi me dhimbje kapedan Prrështani
Dhe iu fundos këllëfit jatagani.
I tha të birit Plluc me shpirt të gjorë:
- "Ah, s'ke ç't'u bësh,
se kanë projektorë!
Pastaj me aparatet e përgjimit
Na kanë marrë vesh që prej fillimit.

Këta finokë s'mund të quhen trima,
Por mbajtkan armë fshehur nëpër vrima;
Këta dinakë, doça dhe rrufjanë
Më duken krejt si ca amerikanë.
I sheh si hidhen hula-hup me armë
Mes sheshit xixa-xixa dhe të larmë"? -

21.

Dhe kapedan Prrështani me të birë
U futën shpejt me vrap në errësirë.
Po në vrapim e panë një shkëndijë,
Që ra në mes të barit në një brinjë
Dhe Plluci tha me zërin e një pleshti
Me gaz të madh sikur thesarin gjeti:

- "Baba Prrështan,

e kapëm Xixëllonjën,

Që s'donte të na shihte

bojën" -

Baba plesht,
Bir plesht
Hop në shesh,
Qesh!
Qaj,
Baj-baj!

22.

Ah,

s'ishte xixëllonjë,

po shkëndijë

oxhaku,

U dogjën

pleshtat,

biri

dhe plaku!

U dogj Plluci

dhe kapedan Prrështani

Dhe bashkë me këllëfin

, jatagani...

1970-1976

BALADA E RRUSH-RUSHITIT

*Tre mbretër morën një vendim,
Dë Nhonit Kokërr Elli,
Ti zhdukoj fara me tërbim,
Ti humbte fare thelbi!*
R. Bërns

1.
Çdo vit në vreshta me babanë
Krasitnim tok hardhitë
Dhe zgjidhnim degë dhe fidanë
T'i mbillnim prapë një ditë.

Të bëhej vreshta shumë e madhe,
Të rridhte gazi lumë;
Në but ta hidhnim dhe në kade,
Të nxirrte vera shkumë.

Im atë rrushin përkëdhelte,
I thoshte: Rrush-Rushit,
Dhe me fidan në dorë qeshte:
“O Rrush-Rushit buçit!”

Për Rrush-Rushitin një legjendë
Ngaherë më tregonte;
Madje kur çlodheshim nën pemë,
Legjendën ma këndonte.

Dhe unë e kam tani në vargje,
Siç e këndoi im atë,
Ai ka të përjetshmen paqe
Në varre, ndjesë pastë:

2.

Tre kapedanë u inatosën
Me Rrush-Rushit Vreshtanë
Dhe me tërbim të madh vendosën
Ta fusin në hapsanë.

Lëshuan tok ferman e urdhër:
Të kapej shpejt jeziti,
Të shtypej në havan si hudhër
I poshtri Rrush-Rushiti!

3.

Ndërtuan pash më pash hapsanën
Pa dyer, pa dritare:
- T'ia zhdukim krejt jezitit famën
Dhe zhurmën zullumqare! -

E ngritën burgun me dru lisi,
Mbërthyen tunxh e hekur,
Që nga hapsana Rrush-Rushiti
Të dilte veç i vdekur.

Pastaj e gjetën dhe e zunë
Me kosh si egërsirë,
Me kosh në burg me vrap e shpunë
Të dergjej në errësisirë!

Në prag të burgut kur arriti,
Tre kapedanët thanë:
- Si qen të ngordhësh, Rrush-Rushiti,
I mbyllur në hapsanë! -

4.

Qëndroi mes mureve të drunjtë
Dy javë Rrush-Rushiti,
Të tretën muret zu t'i tundë
Dhe burgu zjarr buçiti.

Dhe kapedanët plot poterë
Ferman dhe urdhër dhanë:
- Ky Rrush-Rushiti duhet zjerë
Si dashi në kazanë!

Po duhet zier dalngadalë,
Me pika të pikojë,
Që shpirti me mundim t'i dalë,
Pastaj le të avullojë! -

Ndaj kapedanët ndezën zjarrë
Dhe flaka gjuhën qiti,
Kazanin në çengel e varë,
Të zjehej Rrush-Rushiti!

5.

U tund kazani me buçimë

Dhe kapedanët thirrë:

- O qen, ty gjakun do ta pimë,

E shohim që s'rri mirë!

Dhe mbushën plot të tre filxhanët

Pa grykës lëngu zbriti...

U shkulën gazit kapedanët:

- Mbaroi dhe Rrush-Rushiti! -

Po kapedanët pinë shumë,

T'i merrnin hak jezitit:

- O le të rrjedhë poçja lumë

Me gjak të Rrush-Rushitit!

Eh, Rrush-Rushiti ç'u tërbua

Dhe ngriti tramundanë,

Si trim i marrë lart u çua

Dhe kapedanët ranë...

I shkundi katër orë a gjashtë

Dhe kokat u përpoqi,

I shtriu përdhé në qoshe bashkë
Dhe gradat ua hoqi!

I pari kapedan bërtiste,
I dyti iso mbante,
I treti kapedan nuk fliste,
Po fshinte sytë e qante!

S'i urdhëronin gjunjë e duar,
Mezi lëviznin gjuhën,
Se Rrush-Rushiti i tërbuar
Desh ta mbaronte punën...

U lutën tepër kapedanët
T'u ikte shpejt jeziti:
Ne do përmbysim dhe kazanët,
Veç ik, o Rrush-Rushiti! -

Po Rrush-Rushiti orën priste,
Pastaj largohet vetë,
Ta ndiente vreshtën, kur ta thërriste,
T'i thosh:
- Po vij, moj vreshtë! -

T'i thosh ç'e shtrydhën, ç'e munduan
Në bute, në kazanë,
T'i thosh ç'e kapën, ç'e valuan
Të mbyllur në hapsanë...

6.

Po kapedanët fjalën hapën,
Se tok kishin vendosur,
Që Rrush-Rushitin do ta kapën
Në shkurt për ta varrosur.

Ky shkurti, koha e krasitjes,
Do shihte lemerinë!
Do vinte ditë e hargalisjes
Me Rrush-Rushit fatzinë!

Atij me thika do t'ia prisnin
Në vreshtë krahë e kokë
Dhe me inat do t'ia vithisnin
Në varr të zi, në tokë...

7.

Dhe erdhi shkurti dhe e zunë,
Pa mbushur ende viti,
Ia prenë krahët dhe ia vunë
T'i kalbeshin jezitet!

E fjetën mendjen kapedanët
Dhe ikën të gëzuar:
- I hëngre Rrush-Rushit sahanët
Dhe s'ke për të jetuar! -

8.

Po prilli fryu në male e kreshta,
Rushiti krahët nxori,
Krenar e trim u ngrit në vreshta
Dhe zemër divi mori.

Pastaj në gusht i tundi veshët
Si shporta nëpër fletë,
Dhe çdo hardhi filloi të qeshet:
- Kam qënë e jam në jetë! -

9.

Sërishmi erdhën kapedanët
Dhe prapë u inatosën,
Dhe prapë e futën në kazanët,
Në bute e vulosën!

Si djall i tundi Rrush-Rushiti
Dhe bute dhe hapsanë,
Nga vojttja gjaku i buçiti
Dhe kapedanët thanë:

- Vëllezër, kapeni zuzarë,
Se na turpëroi oxhakun
Dhe nën kazan t'ia ndezim zjarrë,
T'ia pimë shtruar gjakun! -

Dhe doli gjaku nga jeziti
Ndaj kapedanët pinë,
Dhe përsëri nga Rrush-Rushiti
Të tre përdhé u shtrinë...

Ashtu të shtrirë e gjunjëvrrarë
Filluan e t'i flasin:

- O Rrush-Rushit, o trim i marrë,
Largohu se s'të ngasim! -

10.

Po kapedanët shpejt harrojnë
Dhe ngrenë kurthe lufte
Dhe Rrush-Rushitin e mundojnë,
E mbyllin nëpër bute.

Po Rrush-Rushiti ngrihet prapë
Dhe hedh mbi ta shigjeta
Dhe batalionet dhe brigadat
I shton çdo vit në vreshta...

Kantina ngrenë e guva hapin,
Bodrume për jezitin,
Dhe presin ditën dhe afatin
Ta fusin Rrush-Rushitin.

Dhe merret rëra ku hesht deti
Dhe mblidhet nga çdo anë,
Të bëhen shishe, enë qelqi,
Faqore, damixhanë.

T'i mblidhet gjaku nëpër xhame
Rrufjanit kokëkrisur,
T'ia zbutin zemrën edhe xhanë,
Ta bëjnë të sajdisur...

Takohen shumë inxhinierë,
Teknikë dhe drejtorë,
Dhe laborantë dhe portierë,
Dhe plot degustatorë...

Dhe mblidhen mjeshtër të sprovuar
Mbi letra si strategë,
Që Rrush-Rushitit të tërbuar
T'ia njohin rrënjë e degë,

T'ia njohin lindjen, fisin, sojin
Dhe gjithë biografinë,
T'ia njohin trupin, erën, bojën,
Qëndresën dhe fuqinë,

T'ia njohin vendin nga ka dalë,
Zullumet që ka bërë
Dhe t'i shënojnë dalngadalë
Me pe e me gjilpërë.

Dhe si e njohin mirë e bukur,
Fillojnë operacionë:

- Rushit, dil sheshit, ku je futur,
Se qejfin ta tregojmë! -

Por Rrush-Rushiti ngrihet prapë
Dhe hedh mbi ta shigjeta:
S'e ndalin dot as dyllë, as tapë,
As zjarre, as raketa...

Strategët lenë peng raketat,
Kur del Rushiti rreptë,
Koburet hedhin dhe helmetat
Dhe duart fap përpjetë.

- "Ne hedhim armët, Rrush-Rushiti,
Na merr, t'u dorëzuam,
Tërbimi yt na çoroditi,
Betejën s'e fituam!" -

Hedh Rrush-Rushiti mbi strategët
Vështrime me bum-bume:

- "Me ju do sillem tepër egër,
Haj, marsh e në bodrume!

Haj, marsh atje me vrap si pufte,
O ju megalomanë,
Përplasni kokat nëpër bute,
Ku kapedanët ranë!” ...

Me kapedanët mblidhen bashkë
Strategët dhe priftërinjtë,
Dhe prapë i flasin: - Hajde jashtë,
T’i shohim pak turinjtë!

Dhe del nga buti Rrush-Rushiti,
I rreh, i zhdëp të gjithë,
Asgjë s’i bën dhe vetë prifti,
Që njeh dhe perënditë.

E shtrin dhe priftin nëpër pllaja.
Ia flak dhe kamillafin,
Kërcen dhe prifti nga belaja
Dhe bën përshesh dhe llafin,

E shtyn të lutet duke qarë
Dhe qan përhumur prifti:
- “Bekuar qofsh, or trim i marrë,
Më fal, o Rrush-Rushiti!”

Po Rrush-Rushiti s'njeh uratë,
E tund për mjekre shumë:
- "T'i shkula qimet, prift i ngratë,
Nga ti nuk trembem unë

Dhe as nga zoti dhe shejtani
S'më dridhen gjunjët kurrë,
Ju bëj të qeshni dhe të qani,
Të derdhni lot mbi gurë!"

Dhe thotë: - Silluni me mua
Të matur, pa zullume
Në sofër qofshi, a katua,
Bankete a bodrume!...

11.
Kështu legjendat rridhnin-rridhnin
Nga buzët e tim eti,
Ku pjergullat bistakët lidhnin,
Ku kënga ime mbeti...

Im atë i ngjante Robert Bërnsit,
Kur me legjenda fliste,

Megjithëse vjershat e skocezit
S'i dinte dhe s'i njihte.

S'e njihte vjershën për një Xhoni,
Një Xhoni Kokërr Elbi,
Që dhe kazanët ta valonin
Atij i mbinte thelbi.

Siç thoshte Bërnsi i Skocisë,
Ky Xhoni bëhej birrë;
Ia nxehte gjakun njerëzisë
Dhe zjente këngë e mirë.

Por Bërnsi kurrë s'kish dëgjuar
Çudira prej jeziti.
Ky Xhoni ishte i tërbuar,
Por jo si Rrush-Rushiti...

1976

Një pashënie e shkurtër

Fabulat dhe epigramet e kësaj përmbledhjeje janë kryesisht të shpërndara në të gjitha vëllimet e mia poetike, - që nga i pari i botuar pothuajse dyzet vjet të shkuar, - dhe deri tek i fundit. E kam pasur zakon, që në rini, të lë vend në çdo libër për ndonjë fabul, përrallëz apo epigram ose të krijuar vetë, ose të shqipëruar. Këtë e kam bërë jo vetëm se më ka tërhequr humori dhe jo vetëm se i kam dashur fabulat dhe epigramet e një mençurie të mprehtë, por edhe për të krijuar nëpër librat e mi një atmosferë të gëzueshme dhe një variacion gjendjesh shpirtërore. Humori gjithmonë është kripa e një libri edhe nëse ky humor është fare i lehtë dhe gati i padukshëm.

Të gjitha këto fabula, përrallëza dhe epigrame, duke qenë të shpërndara libër më libër, nuk krijojnë një imazh të plotë të personalitetit satirik të autorit në gjininë e poezisë. Të qëmtuara ngado, të zgjedhura dhe të përmbledhura në një libër, ato janë në gjendje sadopak të japin një fizionomi të veçantë të pëlqyeshme apo të dyshimtë! I zhytur në andrallat e jetës së përditshme dhe të asaj letrare e politike, unë këtë mundim për t'i përmbledhur fabulat, përrallëzat dhe epigramet në një vëllim të vetëm, nuk do ta kisha marrë përsipër, sikur i nderuari botues Fatmir Toçi, - që është një dashamirës i vërtetë i shkrimtarëve, - të mos më kishte nxitur për ta botuar. Me të nderuarin Fatmir Toçi ishte i një mendjeje edhe

fabulisti tepër i begatë dhe origjinal, miku im i ri Ferit Lamaj, që u bë edhe zëdhësi dhe redaktori i këtij vëllimi dhe mund të themi nuni i tij.

Në libër, në çdo fabul dhe epigram janë shënuar jo datat e krijimit, por datat e botimit, pasi këto janë më të sakta. Në ndërtimin e librit nuk është ndjekur parimi kronologjik, por i ndarjes në kapituj sipas llojit të fabulave, përrallëzave dhe epigrameve. Ndryshime nuk janë bërë, përveçse disa ndërhyrjeve të vogla në formë, duke marrë parasysh evoluimin e gjuhës letrare dhe të strukturës së sintaksit poetik në këto dyzet vjet që unë po shkruaj e botoj. Në përmbledhje ka edhe disa fabula e epigrame të pabotuara në libra. Disa prej tyre janë botuar nëpër gazeta e revista dhe ndonjë tjetër është nxjerrë nga fletorkat e mia të shënimeve të harruara në ndonjë qoshe nga pakuidesia.

Siç thashë në fillim të këtyre shënimeve, mua më ngacmon përherë humori dhe nuk jam kurrë indiferent ndaj tij. Humori më tërheq edhe në jetë, edhe në krijimtari dhe shpesh më bën të dal lehtë nga situata të vështira. Në një situatë të nderë vënia në lëvizje e humorit është mjaft e pëlqyeshme dhe komode, pasi të bën të mos grindesh dhe zihesh, por ta hedhësh lumin me të qeshur. E kam harruar emrin e një kryeministri anglez, që rridhte nga një familje e varfër dhe që i ati i tij ishte karrocier. Karroca e të atit të kryeministrit herë ishte me kuaj dhe herë me gomerë sipas gjendjes ekonomike. Në një mbledhje të parlamentit anglez, kur po fliste kryeministri, disa deputetë aristokratë lordër, u ngritën dhe

i thanë për ta fyer:

- "Ku e ke karrocën, ser kryeministër"? -

Kryeministri aty për aty iu përgjigj:

- "Unë nuk e di ku është karroca, por e di që gomerët janë këtu në parlament"! -

Me këtë humor kryeministri doli nga situata pa shumë shpjegime dhe u bë i famshëm për replikë të aty për atyshme, ose siç thonë turqit hazër xhevap. Shpesh ky "hazër xhevap" është virtyt i humorit. Këtë e kanë edhe fabulat dhe epigramet, që na mahnitin me bukurinë e mençurisë së tyre.

Mençuria herë popullore dhe herë intelektuale e fabulave është pothuajse e përbashkët për të gjithë popujt, veçanërisht për ata të Ballkanit. Fabula udhëton në popujt me të njëjtin thelb, por me nuanca ngjyrash në moral, në ide dhe në mësimin që transmeton. Prandaj shembëlajnë fabulat e La Fontenit me të Krillovit, të Naim Frashërit me të Çajupit. Dhe të gjitha së bashku shembëlajnë me ato të babait të tyre, të të mençurit Ezop. Veçse mësimet për t'u pastruar nga veset janë të ndryshme, të përputhura me moralin e çdo shoqërie, kombi, klase apo shtrese sociale. Fjala vien, "Korbi dhe dhelpëra" apo "Gjinkalla dhe milingona" kanë me qindra apo mijëra variante. Gjinkalla gjithë verën këndon dhe në dimër i kërkon hua ushqim milingonës. Gjinkalla, pra, sipas La Fontenit dhe të tierëve është përtace, pasi vetëm këndon. Por kjo mund të trajtohet edhe ndryshe La Fontenit, pa rënë fare në imitim ose në kopjim. Gjinkalla mund të bëjë edhe një monolog të tillë:

I madhi La Fonten nuk kish të drejtë,
Që këngët tona nuk i quante punë,
Dhe sipas tij, artistëve të shkretë,
T'u themi parazitë e mendjehetë,
Se gjoja veç këndojnë e bëjnë gjumë,
I madhi La Fonten nuk kish të drejtë.

Ma merr mendia se, sikur La Fonteni të ishte gjallë, nuk do të zemërohej, përkundrazi do të vinte buzën në gaz, siç bëjnë njerëzit e zgjuar të kozmosit të humorit. Afa nuk janë shpirtvegjël që të grinden, duke thënë: "Ah, ti më paske marrë thelbin e fabulës sime"!

Të njëjtën gjë mund të themi edhe për fabulën "Korbi dhe dhelpira". Në këtë fabul klasike korbi trajtohet si budalla, që i pëlqejnë lajkat, të cilin dhelpira e gënjen dhe ia merr djathin. Në përputhje me kohën dhe me shoqërinë kjo fabul mund të vështrohet nga një kënd tjetër, duke nxjerrë një moral të ndryshëm nga ai i La Fontenit, me një përgjigje të tillë të korbit ndaj dhelpërës:

Pastaj i tha: - Ti kot i bie legenit,
Kërkon të marrësh djathin tim të bardhë,
Por gjuha jote është e La Fontenit
E përsëritur dhjetra vjet me radhë.

.....

Më bëj një nder, se ta jap vetë djathin,
la fut në vesh Kuvendit Popullor
Posaçërisht të ma përkrahë djalin
Të bëhet në Holandë ambasador.

Dhe mos u merr me plakun La Fonten,
Me La Fontenin djathin nuk e gjen...

Ky është udhëtimi krijues i fabulës për të mbetur gjithmonë e freskët dhe bashkëkohore. Sado të përkthehet fabula, nuk mund të jepet kurrë në një gjuhë tjetër e përpiktë me origjinalin. Shprehjet idiomatike, frazeologjia popullore e origjinalit do t'i përshtatendoemos natyrës së gjuhës amëtare. Fjala vien, si mund të përkthehet nga shqipja në një gjuhë tjetër idioma: "shih me sy e plaç me zemër"! Ajo mund të gjejë ekuivalenten e saj, por është e pamundur të përkthehet. E, fabulat janë të mbushura me frazeologji të tillë! Prandaj ndonjëherë edhe përkthimet tingëllojnë si origjinale, siç janë, për shëmbull, fabulat e Naim Frashërit dhe Çajupit, të marra si ide e ndërtim nga La Fonteni, por në didaktikë apo moral ndryshojnë, pasi u janë përshtatur botës shqiptare, politikës, moralit dhe zakoneve të saj.

Neise, në këtë pashthënie të shkurtër dhe shpjeguese nuk është e udhës të merremi gjatë me historinë e fabulës dhe aq më tepër me teorinë e saj. Është vetëm ndonjë impresion i thjeshtë në funksion të tërthortë të përmbajtjes së librit, që do të ketë në duar

lexuesi, me një titull gati prej përrallëze “Çudirat dhe marrëzitë”.

Në libër janë përmbledhur edhe vjersha, që në kuptimin klasik mund të mos merren si fabula. Disa të tjera si “Pleshti” dhe “Balada e Rrush-Rushitit” janë fabula-poema dhe fabula-balada, ku morali nuk është i hapur dhe batutor, por i shkrirë në gjithë strukturën e poezisë. Ndër këto edhe humori ka një natyrë të ndryshme nga ai i fabulës klasike që përmendëm. Me këtë dua të them se në vëllimin e paraqitur gjinia e fabulës vështrohet më gjerë dhe më në lëvizje, duke shtyrë pak kornizat e saj të zakonshme.

Por tani këto shpjegime më duken të tepërta. Më mirë le të mendojë vetë lexuesi, i cili shpesh herë është edhe përcaktuesi kryesor i gjinive letrare.

Autori

30 prill 1995

PËRMBAJTJA

Në vend të parathënies.....	3
-----------------------------	---

KAFSHËT PËR VETE DHE PËR NJERËZIT

Maçoku dëgjon Bilbilin.....	7
Kali dhe Gomari.....	8
Guri në pellg.....	9
Korbi dhe Dhelpra.....	10
Gomari dhe fshatari.....	12
Gomari dhe poeti.....	13
Gomari dhe Bilbili.....	14
Edukata.....	15
Mësimet e Ujku.....	16
Maçoku dhe minjtë e vegjël.....	18
Breshka dhe nallbani.....	19
Monologu i gjinkallës.....	20
Dy vëllezër dhe ujku.....	21
Ujku.....	22
Luani dhe miu.....	24
Bushtra dhe kunadhja.....	25
Dhia dhe Maçoku.....	26

Breshka dhe pula.....	27
Pema dhe druvvari.....	28
Mullixhiu dhe pula.....	29
Koprraci.....	30
Rosa dhe xha Rosaku.....	31
Dhelpra dhe Deveja.....	32
Bilbili.....	33
Gomari.....	35
Dy pishat.....	36
Kau i Aliut.....	37
Bretkosa dhe Rabecka.....	39
Akrepi dhe Bretkosa.....	40
Dëshira e një gomari.....	41
Sëpata.....	42
Kallëza e misrit dhe Gjembi.....	43
Derrkuci.....	44
Varka në det.....	45
Dëshira e një dhelpre.....	46
Shiu i marrë.....	47
Dielli.....	48
Një përrallëz.....	50
Shkopinjtë.....	51

NJERËZIT PËR UETE DHE PËR KAFSHËT

Katër vetë.....	53
Këndon një zog.....	55
Macja e apartamentit.....	56
Ujku plak.....	58
Nuk prish punë.....	59
Rosat e buta.....	60
Macet në shkurt.....	61
Kënga e erës.....	62
Cjapi.....	63
Macja pret maçokët.....	65
Sharjet.....	66
Shpërblimi.....	67
Plaku me plakën.....	68
Çizmet.....	69
Përsheshi me thana.....	70
Padrejtësitë.....	71
Njerëzit.....	72
Pesimisti.....	73
Parajsa.....	74
Varret dhe karriget.....	75
Perënditë dhe dervishi.....	76
Gungaçi.....	77

Plagët e hakmarrjes.....	78
Malet dhe përrenjtë.....	79
Cezari dhe kusari.....	80
Mustaqeziu.....	81
Krahët.....	82
Elefanti.....	83
Paraja.....	84
Miku im spekulator.....	85
Barazia e plotë.....	86
Spiuni.....	87
Te plepat e gjatë.....	88

KAFSHËT, NJERËZIT, INSEKTET DHE RRUSHI

Përralla e kecërve.....	90
Tani dhe Larani.....	97
Pleshti.....	103
Balada e Rrush-Rushitit.....	157
Një pasthënie e shkurtër.....	172